

Regeringens proposition

1980/81: 71

om avgränsning av obrutna fjällområden

beslutad den 6 november 1980.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

GEORG DANELL

Propositionens huvudsakliga innehåll

Med anledning av propositionen 1977/78: 31 beslutade riksdagen år 1977 att 14 områden i fjällvärlden, s. k. obrutna fjällområden, skall undantas från tyngre exploateringsföretag. I denna proposition föreslås ändringar av gränserna för de obrutna fjällområdena Sarek-Pite och Kebnekaise.

BOSTADSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLI.
vid regeringssammanträde
1980-11-06

Närvarande: statsminister Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Wikström, Mogård, Dahlgren, Åsling, Söder, Krönmark, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Winberg, Adelson, Danell, Petri, Eliasson.

Föredragande: statsrådet Danell

Proposition om avgränsning av obrutna fjällområden

1 Inledning

Med anledning av regeringens proposition 1977/78: 31 antog riksdagen i december 1977 vissa riktlinjer i den fysiska riksplaneringen för s. k. obrutna fjällområden (CU 1977/78: 8, rskr 1977/78: 99). Riktlinjerna innebär att 14 områden i fjällvärlden, s. k. obrutna fjällområden, undantas från tyngre exploateringsföretag.

I enlighet med riksdagens beslut fick länsstyrelserna i Kopparbergs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län genom beslut av regeringen i april 1978 uppdrag att redovisa förslag till närmare avgränsning m. m. av de obrutna fjällområdena. I uppdragen till länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län ingick också att redovisa olika alternativ för markanvändningen i vissa av planerade vägdragningar berörda delar av Tärna-Graddisområdet samt Sarek-Pite- och Kebnekaiseområdet. Utgångspunkter för länsstyrelsernas arbete gavs i en promemoria som fogades som bilaga till regeringens beslut. Dessa handlingar bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Länsstyrelserna lämnade de begärda redovisningarna till regeringen i januari 1980. Yttranden över länsstyrelsernas redovisningar har härefter avgetts av överbefälhavaren (ÖB), statens vägverk, statens vattenfallsverk, riksantikvarieämbetet, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, statens naturvårdsverk, statens planverk, statens industriverk, domänverket, Sveriges geologiska undersökning (SGU), nämnden för statens gruvegendom, Sveriges turistråd, beredningen för samordning av samhällets insatser för rekreation och turism, Älvdalens, Härjedalens, Bergs, Åre, Krokoms, Strömsunds, Vilhelmina, Dorotea, Storumans, Sorsele, Arjeplogs och Jokkmokks kommuner, Centrala driftledningen (CDL), Sveriges industri-

förbund, Sveriges skogsägares riksförbund, Svenska naturskyddsföreningen, Svenska samernas riksförbund, Svenska turistföreningen, Skid- och friluftsförbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO) samt Centralorganisationen SACO/SR (SACO/SR). Särskilda yttranden har därefter avgetts i juni och augusti 1980 av länsstyrelsen i Norrbottens län och i augusti 1980 av länsstyrelserna i Kopparbergs och Jämtlands län.

Länsstyrelserna och remissinstanserna har vid sidan av behandlingen av avgränsningsfrågor även tagit upp vissa frågor om innebörden av riktlinjerna för markanvändning i obrutna fjällområden. En sammanställning av sådana synpunkter bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

Beträffande avgränsningen av det obrutna fjällområdet Tärna-Graddis, vilket berörs av en planerad väg mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs, uttalade riksdagen vid behandlingen av proposition 1977/78: 31 (CU 1977/78: 8, rskr 1977/78: 99) att regeringen bör redovisa underlag för ett riksdagens definitiva beslut så snart som möjligt. Till protokollet i detta ärende bör fogas en redogörelse för markanvändningen i anslutning till planerade vägsträckningar i Tärna-Graddisområdet som *bilaga 3*. I bilagan redovisas även länsstyrelsens i Västerbottens län förslag beträffande den planerade vägen samt remissyttrandena häröver.

När det gäller avgränsningen av de obrutna fjällområdena Sarek-Pite och Kebnekaise uttalade riksdagen att planverkets och naturvårdsverkets förslag till avgränsning, dvs. utan någon korridor för den befintliga vägen upp till Ritsem, t. v. skall gälla och att riksdagen så snart som möjligt skall föreläggas ett samlat förslag vid behandlingen av nyss nämnda proposition. Till protokollet i detta ärende bör fogas en redogörelse för markanvändningen i anslutning till planerade vägsträckningar i Sarek-Pite och Kebnekaise obrutna fjällområden som *bilaga 4*. I bilagan redovisas även länsstyrelsens i Norrbottens län förslag beträffande avgränsningen av de nämnda fjällområdena och de planerade vägarna samt remissyttrandena häröver.

2 Föredragandens överväganden

2.1 Allmän bakgrund

I de riktlinjer för hushållning med mark och vatten som beslutades av riksdagen år 1972 (proposition 1972: 111, CU 1972: 35, rskr 1972: 348) anges att det är en utomordentligt viktig uppgift att skydda våra sista orörda fjällområden från exploatering. Jag nämnde inledningsvis att statens planverk och statens naturvårdsverk under år 1975 lämnade ett gemensamt förslag till närmare avgränsning av dessa områden (statens naturvårdsverks publikationer 1975: 12). De områden som verken angav och som därvid benämndes obrutna fjällområden har det gemensamt att de saknar vägar som kan utnyttjas för genomfartstrafik. Mindre vägar som slutar inne i områdena bedömdes däremot inte behöva påverka områdenas

avgränsning. De i 1972 års riksdagsbeslut angivna sju väglösa vildmarksområdena hade alla en yta av minst 1000 km² som minsta storlek. Verken valde i sitt förslag istället 500 km² som minsta storlek. Detta ledde till att antalet områden ökade till 14.

På grundval av verkens förslag angav regeringen i proposition 1977/78: 31 14 områden i fjällvärlden som bör undantas från tyngre exploateringsföretag. Områdena är Rogen, Sylarna-Helags, Skäckerfjäll, Burvattnet, Hotagen, Frostviken, Ransaren, Artfjället, Tärna-Graddis, Sarek-Pite, Kebnekaise, Råsto-Tsáktso, Pessinki och Muddus. Regeringen hemställde om riksdagens godkännande av vissa i propositionen förordade preciseringar och kompletteringar till riktlinjerna för hushållning med mark och vatten i fjällområdet. Bl. a. förordades att anläggande av vägar, vattenkraftstationer och gruvor samt ett intensivt skogsbruk i princip inte bör komma i fråga inom de aktuella områdena.

Det konstaterades att befintliga rättsliga instrument torde vara tillräckliga för att trygga en markanvändning inom de obrutna fjällområdena i enlighet med riktlinjerna. Någon ny eller förändrad lagstiftning föreslogs således inte. Det förutsattes att beslutet om riktlinjerna skulle följas upp av bl. a. länsstyrelser och kommuner genom fortsatta åtgärder främst i form av naturskydd och planläggning.

Avgränsningen av de 14 områdena redovisades i stora drag i propositionen. Den närmare avgränsningen av områdena skulle bestämmas av regeringen efter förslag av de berörda länsstyrelserna.

Riksdagen godkände i allt väsentligt (CU 1977/78: 8, rskr 1977/78: 99) förslagen i propositionen. I fråga om avgränsningen av områdena ifrågasatte riksdagen emellertid förslagen på några punkter. Beträffande Muddus nationalpark, som ligger i låglandet och är bevuxen med barrskog, anförde riksdagen sålunda att områdets karaktär av nationalpark medför att skyddsintresset är tillgodosett och att området därför – efter beslut av regeringen – borde kunna utgå utan riksdagens ytterligare hörande.

Beträffande Tärna-Graddisområdet, som berörs av en planerad väg rakt igenom området mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs, uttalade riksdagen att regeringen bör lämnas önskat tillfälle att ytterligare förbättra sitt beslutsunderlag beträffande vägen. Riksdagen förutsatte att regeringen oavsett ställningstagandets innehåll redovisar underlaget för sina bedömningar för ett riksdagens definitiva beslut så snart som möjligt.

Områdena Sarek-Pite och Kebnekaise berörs bl. a. av en befintlig väg mellan Suorva och Ritsem. Vid tidpunkten för riksdagens beslut i december 1977 planerades en kraftledning från Sitasjaure till Norge. Beträffande dessa två obrutna fjällområden uttalade riksdagen bl. a. – med ändring av förslaget i propositionen – att planverkets och naturvårdsverkets förslag till avgränsning av områden t. v. skall gälla och att riksdagen så snart som möjligt föreläggs ett samlat förslag i dessa frågor.

2.2 Vissa frågor beträffande riktlinjerna för markanvändning i obrutna fjällområden

Några remissinstanser anser att innebörden av de riktlinjer som gäller för markanvändningen i de obrutna fjällområdena i vissa avseenden behöver förtydligas. En stor del av de synpunkter som tas upp av remissinstanserna har övervägts i samband med tidigare ställningstaganden till obrutna fjällområden av regering och riksdag.

Sedan riksdagen i december 1977 beslutade om riktlinjerna för de obrutna fjällområdena har riksdagen fattat beslut (prop. 1978/79: 110, JoU 1978/79: 30, SkU 1978/79: 49, rskr 1978/79: 387) om ny skogsvårdslag (1979: 429). Vidare har mineralpolitiska utredningen redovisat sitt slutbetänkande (SOU 1980: 12) Mineralpolitik. Detta ger mig anledning att kommentera riktlinjerna för skogsbruk och prospektering inom de obrutna fjällområdena.

När det gäller skogsbruket inom de obrutna fjällområdena anförde föredraganden i proposition 1977/78: 31 (s. 90) bl. a. följande:

”Skogsbruket kan, när det bedrivs i intensiv form, avsevärt förändra både landskapsbilden, floran och faunan inom vidsträckta områden. Med intensivt skogsbruk menar jag då ett skogsbruk som innefattar kalavverkning, markberedning, gödsling, kemisk bekämpning av vissa trädslag eller inplantering av för området främmande trädslag. Ett intensivt skogsbruk förutsätter också ett ganska omfattande vägbyggande.

Nuvarande kunskaper om skogsföryngring medger heller inte något intensivt skogsbruk inom stora delar av de obrutna fjällområdena. Något sådant skogsbruk torde därför i regel inte komma i fråga i dessa områden. Inom vissa delar av de föreslagna områdena, där de biologiska förhållandena inte är begränsande, bör emellertid ett visst skogsbruk kunna bedrivas. I anslutning till yttergränserna för ett par av områdena, där förhållandena är sådana att skogsåterväxten inte äventyras, bör avverkning kunna medges i viss utsträckning i syfte att säkra råvaruförsörjningen för mindre skogsindustrier som har stor betydelse för sysselsättningen i det norrländska inlandet. Vidare bör markägare, som har hela eller större delen av sitt skogsinnehav inom områdena, kunna bedriva ett visst skogsbruk inom området. I dessa fall bör dock särskild hänsyn tas till önskemålet att bevara områdenas karaktär.

Jag är emellertid inte beredd att förorda att detaljerade riktlinjer beträffande skogsbruk i de obrutna fjällområdena läggs fast nu. En sådan ytterligare reglering bör enligt min mening grundas på mer ingående studier.

De fortsatta studier av fjällvärldens natur som naturvårdsverket genomför torde ge ett väsentligt underlag för överväganden i dessa frågor. En ytterligare reglering av skogsbruket inom de obrutna fjällområdena bör därför ske successivt i takt med att erforderligt bedömningsunderlag tas fram och efter samråd med berörda parter. En sådan reglering torde ingå som en del i naturvårdsverkets och länsstyrelsernas arbete med att skydda fjällområdenas naturvärden.”

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, som anser att det råder en betydande oklarhet om innebörden av riktlinjerna för skogsbruk inom de obrutna fjällområdena, menar att den nya skogsvårdslagens bestämmelser

bör vara tillräckliga för att reglera skogsbruket i dessa områden. Liknande synpunkter förs fram av Svenska skogsarbetareförbundet.

Som jag nyss nämnde har en ny skogsvårdslag trätt i kraft efter det att riksdagen fattade beslutet om riktlinjer för de obrutna fjällområdena. Till skillnad från den äldre skogsvårdslagen (1948:237) gäller den nya även statens och kyrkans skogar. Den nya lagen är tillämplig på all skog. Lagen föreskriver krav på tillstånd från skogsvårdsstyrelsen för avverkning eller omläggning av skogsmark till annat ändamål inom områden med svårför-yngrad skog (19§). Större delen av skogsmarken inom de obrutna fjällområdena utgörs av svårför-yngrade områden. I samband med att tillstånd till avverkning m. m. ges kan skogsvårdsstyrelsen besluta om åtgärder för som begränsar eller motverkar olägenheter och trygga återväxten (19§). All slutavverkning som omfattar mer än 0,5 ha skall anmälas i förväg till skogsvårdsstyrelsen (17§). Om länsstyrelsen för visst område har begärt det, överlämnar skogsvårdsstyrelsen sådana anmälningar till länsstyrelsen. Länsstyrelsen har därvid möjlighet att, innan någon avverkning sker, ingripa med stöd av naturvårdslagen. Slutligen bör nämnas att skogsvårdsstyrelsen i den nya skogsvårdslagen ges möjlighet att i särskilda fall föreskriva vilka åtgärder som skall vidtas med hänsyn till naturvårdens intressen (24§).

Jag förutsätter att de vidare överväganden som angavs i proposition 1977/78:31 sker inom ramen för tillämpningen av skogsvårdslagen. Mot den bakgrunden finner jag det inte erforderligt att föreslå några ytterligare detaljerade riktlinjer för skogsbruket inom de obrutna fjällområdena. Jag vill härvid erinra om de allmänna uttalanden om förutsättningarna för olika typer av skogsbruk inom dessa områden som dåvarande departementschefen gjorde i sitt anförande till proposition 1977/78:31.

Länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län anser att det är nödvändigt att skogsvägar får byggas i obrutna fjällområden så att det skogsbruk som är förenligt med riktlinjerna kan bedrivas. Länsstyrelsen i Jämtlands och Västerbottens län pekar också på risken att berörda myndigheter kan känna sig förhindrade att lämna statsbidrag till byggande av skogsvägar inom obrutna fjällområden. Länsstyrelserna förutsätter att sådana former för bidragsgivning tillskapas som gör det möjligt att betala ut bidrag till byggande av skogsvägar inom obrutna fjällområden. Om länsstyrelsen har prövat att detta är förenligt med riktlinjerna för områdena. Statens naturvårdsverk anser att riktlinjerna ger utrymme för att bygga skogsvägar endast i undantagsfall. Avverkningar och transporter av virke bör enligt verket i dessa särskilda fall ske vintertid när marken är frusen så att skador på marken undviks.

Enligt de antagna riktlinjerna bör nya vägar inte få anläggas inom de obrutna fjällområdena. Visst undantag har gjorts för vägar som har samband med begränsad exploatering inom ramen för riktlinjerna. Sådana vägar som slutar blint inom områdena medför enligt proposition 1977/

78:31 normalt så begränsad omgivningspåverkan att de inte förändrar karaktären på områdena. Så kan vara fallet med en väg som endast berör de yttre delarna av ett obrutet fjällområde och som behövs för olika slag av verksamhet som pågår inom området.

Det är angeläget att de skogsvägar som behövs för skogsbruket inom de obrutna fjällområdena utformas på sådant sätt att minsta möjliga påverkan på naturen uppstår. Detta bör beaktas av skogsvårdsstyrelserna vid deras vägnätsplanering och prövning av stödärenden. Det bör därvid beaktas att skogsvägar är attraktiva för friluftslivet och att därmed ett områdes karaktär riskerar att påverkas även efter den tid då vägen inte längre behövs för skogsbruket.

Med anledning av riksdagsbehandlingen av proposition 1977/78: 31 gav regeringen genom tilläggsdirektiv (Dir 1978: 25) under år 1978 mineralpolitiska utredningen uppdrag att överväga och komma med förslag till hur riktlinjerna för obrutna fjällområden skall kunna förenas med en från samhällets synpunkt önskvärd nivå på prospekteringsinsatserna. I sitt slutbetänkande redovisar utredningen vissa överväganden i denna fråga och föreslår ett statligt finansierat prospekteringsprogram så att en önskvärd nivå på prospekteringen inom de obrutna fjällområdena skall kunna upprätthållas. Utredningens förslag, som har remissbehandlats, bereds f. n. inom regeringskansliet. *Frågan om anslagsfinansierad prospektering i de obrutna fjällområdena bör enligt min mening behandlas i samband med att regeringen tar ställning till förslagen i utredningens slutbetänkande.*

2.3 Gränsdragning

I proposition 1977/78: 31 angavs att det inom ramen för de avgränsningar som riksdagen i stort skulle ta ställning till borde finnas möjlighet för regeringen att göra de mindre justeringar som kan vara befogade med tanke på t. ex. terrängförhållanden, hänsyn till den bofasta befolkningen eller andra samhällsintressen. Överväganden om ändringar av större omfattning förutsattes bli underställda riksdagens prövning. Efter en genomgång av länsstyrelsernas förslag till närmare avgränsning av de obrutna fjällområdena och remissyttrandena häröver bör enligt min mening riksdagens ställningstagande inhämtas endast till gränsändringar beträffande områdena Sarek-Pite och Kebnekaise. Jag kommer att i det följande redovisa överväganden och förslag beträffande gränsdragning även för Tärna-Graddis obrutna fjällområde.

Jag avser att senare återkomma till regeringen med förslag till en närmare avgränsning av de obrutna fjällområdena.

2.3.1 Gränsen för Tärna-Graddis

Kommittén för planering av turistanläggningar och friluftsområden (turistkommittén) föreslog i ett delbetänkande (Ds Jo 1972: 4 Vindelälvsområ-

det – förslag till utvecklingsprogram för rekreationslivet) att en väg skulle byggas i Västerbottens län mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs så att tillgängligheten till vildmarksområdet Tärna-Graddis förbättras. Två alternativa vägsträckningar redovisades. Kommittén framhöll att vägbygget skulle skapa sysselsättning och att vägen skulle bli en viktig stimulans för det lokala näringslivet.

I proposition 1977/78: 31 uttalades att beslut om en sådan väg borde föregås av studier av den påverkan på olika intressen som vägen och kring vägen planerade anläggningar kunde ge upphov till. Vidare borde utredas hur det aktuella området skulle kunna utvecklas utan en sådan väg.

En redovisning av markanvändningen i det område som berörs av de alternativa vägsträckningarna återfinns i *bilaga 3*.

Genom inventeringar som har genomförts inom ramen för naturvårdsverkets s. k. fjällutredning har kunskaperna om områdets flora och fauna fördjupats. I planverkets och lantbruksstyrelsens rapport om rennäringen i den kommunala planeringen (rapport 44 del 5) har dessutom redovisats områden som är särskilt intressanta för rennäringen.

Området som berörs av de båda vägalternativen har av naturvårdsverket klassificerats som riksintressant för den vetenskapliga och kulturella naturvården. Västerbottenfjällen har av verket även klassificerats som riksintresse för friluftslivet. Området ligger helt inom Vindelfjällets naturreservat, vilket i sin tur ingår i det primära rekreationsområdet Tärna-Graddis fjällvärld.

Inom området mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs finns enligt naturvårdsverket en artrik flora i vilken ingår flera hotade eller sällsynta arter. Området söder om Ammarnäs är enligt naturvårdsverket ett av det tiotal områden i fjällregionen som är särskilt värdefulla med hänsyn till förekomsten av sällsynta djurarter.

Tärna-Hemavanområdet, som ligger några mil väster om det ifrågavarande området för vägutbyggnad, är länets mest utbyggda och besökta turistområde med mycket goda möjligheter till olika former av friluftsliv såväl vinter- som sommartid. Även Ammarnäsområdet har en lätt tillgänglig fjällnatur och goda möjligheter till friluftsliv. Sommartid är Ammarnäs by bas för flygtrafik i fjällområdet. Byn är också utgångspunkt för flera vandringsleder.

I Ammarnäs by har ca 80 personer av totalt 250 sin försörjning av rennäringen. Enligt planverkets och lantbruksstyrelsens ovan nämnda redovisning av rennäringen i kommunernas planering kommer båda vägalalternativen att direkt påverka områden som är av särskild vikt för rennäringen. Båda vägalternativen berör till största delen samebyn Ran. Även Umbyns sameby berörs. Områdena används huvudsakligen för vår- och höstbete. Båda vägalternativen korsar viktiga flyttningsleder. Dessutom berörs viktiga sommarbetes- och kalvningsland.

I det uppdrag som länsstyrelsen i Västerbottens län fick av regeringen i

april 1978 ingick också att redovisa ett material som översiktligt beskriver konsekvenserna för motstående markanvändningsintressen, om en väg mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs kommer till stånd. Vidare skulle länsstyrelsen belysa hur området skulle kunna utvecklas utan en sådan väg.

Länsstyrelsen anser i sin redovisning till regeringen att det östliga vägalternativet är att föredra från såväl turistisk synpunkt som naturvårdssynpunkt. Osäkerheten beträffande konsekvenserna för rennäringen gör emellertid att länsstyrelsen inte vill förorda något av alternativen. De tekniska förutsättningarna för det östra alternativet är enligt länsstyrelsen inte heller tillräckligt kända.

Länsstyrelsen anser att den aktuella vägförbindelsen skulle ha stor betydelse för turismens utveckling, framför allt i Sorsele kommun. Ett principbeslut om utbyggnad av vägen bör därför enligt länsstyrelsen fattas omedelbart för att sedan följas av utredningar om vägens lämpliga sträckning.

Naturvårdsverket och Sorsele kommun är positiva till ett principbeslut om att en väg skall byggas. Naturvårdsverket framhåller att det är angeläget att göra området mera tillgängligt för en bredare allmänhet. En väg bör enligt verkets uppfattning kunna byggas inom det mycket stora Vindel-fjällsområdet utan att medföra ett så allvarligt ingrepp att området inte kan göras tillgängligt för en bredare allmänhet. För att områdets skyddsvärden när det gäller djurlivet så långt som möjligt skall kunna beaktas, bör vägsträckningen enligt verket ges en östligare dragning än det tidigare nämnda, av turiskommittén angivna, östra alternativet. Verket förordar att erforderliga medel ställs till länsstyrelsens i Västerbottens län förfogande för utredningar som behövs för att man närmare skall kunna ange vägsträckning. Vidare är det enligt verket önskvärt att länsstyrelsen samtidigt belyser hur området utan en sådan väg skulle kunna utvecklas för bl. a. turismen.

Svenska naturskyddsföreningen, statens planverk, lantbruksstyrelsen, Svenska samernas riksförbund och Friluftsförbundet motsätter sig eller är tveksamma till vägen.

Planverket anser att en vägutbyggnad innebär att synnerligen stora naturvärden offras. Dessutom anser verket att vägen från samhällsekonomisk synpunkt är mycket tveksam och att den sociala nyttan av vägen kan ifrågasättas. Svenska naturskyddsföreningen framhåller att vägen arealmässigt sannolikt skulle innebära ett mycket stort ingrepp i det obrutna fjällområdet. Svenska samernas riksförbund anser att det inte finns något egentligt behov av att lägga ned ytterligare medel på att utreda vägbygget eller dess konsekvenser. Förbundet finner att det nu finns ett tillräckligt beslutsunderlag för att man skall kunna ta klart avstånd från att vägen byggs. Lantbruksstyrelsen framhåller att vägbygget innebär ytterligare intrång i ett område som redan har exploaterats för olika ändamål och att intrånget skulle påverka rennäringen negativt. Domänverket konstaterar att vägen inte får någon större positiv effekt för skogsnäringen.

För egen del vill jag framhålla följande. En utbyggnad av vägen skulle öka tillgängligheten till det aktuella området, vilket har stor betydelse för turismen. Anläggningsarbetena skulle innebära ett välbehövligt tillskott till sysselsättningen. Det är också troligt att en utbyggd väg skulle skapa gynnsamma förutsättningar för det lokala näringslivet. Å andra sidan skulle vägen komma att negativt påverka såväl rennäringens som den vetenskapliga naturvårdens intressen.

Med hänsyn till bevarandebestämmelserna och med hänsyn till att det samhällsekonomiska utrymmet för väginvesteringar i området f. n. är mycket begränsat anser jag inte projektet ha den aktualitet att någon korridor för vägen bör reserveras. Den i proposition 1977/78: 31 föreslagna gränstraceringen bör således ligga fast.

2.3.2 Gränserna för Sarek-Pite och Kebnekaise

I proposition 1977/78: 31 förordade regeringen att en vägkorridor från Suorva upp till och med Ritsem skulle lämnas öppen mellan Kebnekaise- och Sarek-Piteområdena. Frågan om vägen till Ritsem skall öppnas för allmän trafik behövde övervägas ytterligare i anslutning till den fortsatta planeringen. När det gäller vägens fortsättning från Ritsem till Sitasjaure skall den enligt dom av vattendomstolen läggas ned då anläggningsarbetena i området har upphört. Någon korridor för denna väg borde därför enligt propositionen inte lämnas. Regeringen uttalade sig samtidigt mot en ifrågasatt förlängning av Ritsemvägen till Norge.

Vid behandlingen av propositionen konstaterade civilutskottet (CU 1977/78: 8) att frågan om avgränsning i form av en vägkorridor måste göras med utgångspunkt i osäkerhet om vägen Suorva-Ritsem öppnas för allmän trafik och om regeringen lämnar koncession för kraftledning från Ritsem till Norge samt under den förutsättningen att vägen Ritsem-Sitasjaure skall läggas ned enligt avtal. Enligt utskottet skulle ett beslut i avgränsningsfrågan underlättas om samtliga förutsättningar var kända eller om riksdagen, bortsett från koncessionsfrågan, i vart fall kunde ta ställning till dem i ett sammanhang. Utskottet föreslog därför att riksdagen skulle uttala sig för att planverkets och naturvårdsverkets förslag till avgränsning, dvs. utan någon vägkorridor upp till Ritsem, t. v. skulle gälla och att riksdagen så snart som möjligt förelades ett samlat förslag i dessa frågor. Detta blev också riksdagens beslut (rskr 1977/78: 99).

Stora delar av det område som berörs av de befintliga och planerade vägarna har av statens naturvårdsverk klassificerats som riksintressanta för den vetenskapliga naturvården. Vägen från Suorva till Ritsem går genom Stora Sjöfallets nationalpark. Söder om det reglerade Akkamagasinet finns ytterligare nationalparksområden. Kunskaperna om områdenas värde från naturvårdssynpunkt har ökat genom naturvårdsverkets fjällutredning. Området kring Sitasjaure bedöms av naturvårdsverket som speciellt intressant med hänsyn till djurlivet, vegetationen och floran.

Området som berörs av den aktuella vägsträckningen har av naturvårdsverket klassificerats som riksintressant också för friluftslivet. Svenska turistföreningen har en fjällstation i Ritsem som är öppen under sommaren. I Vietas har föreningen en anläggning som är öppen hela året. Området som helhet utgör ett attraktivt rekreationsområde för såväl befolkningen i Norrbotten som befolkningen i andra delar av landet. Kungsleden korsar området och Ritsem utgör en av utgångspunkterna för vandringar längs Padjelantaleden.

Rennäringen har särskilt viktiga åretruntmarker kring Ritsemjokk och i området mellan Suorva och Ritsem.

Längs vägen mellan Suorva och Ritsem har dragits en kraftledning på 400 kV till Ritsems kraftstation. Kraftledningen har efter beslut av regeringen den 15 december 1977 förlängts till Skjomen i Norge.

En redovisning av markanvändningen i området som berörs av de alternativa vägsträckningarna återfinns i *bilaga 4*.

Länsstyrelsen skulle enligt regeringens uppdrag till regeringen redovisa ett material som översiktligt beskriver konsekvenserna för olika motstående markanvändningsintressen av olika alternativ beträffande vägen mellan Suorva och Sitasjaure. I första hand skulle konsekvenserna av följande alternativ beskrivas:

1. Vägen till Suorva bibehålls liksom arbetsvägen till Ritsem. Vägen Suorva-Ritsem öppnas inte för allmän trafik.
2. Vägen Suorva-Ritsem öppnas för allmän trafik. Arbetsvägen mellan Ritsem och Sitasjaure läggs ned när den inte längre behövs för anläggningsarbeten.
3. Väg anläggs till Norge via Ritsem och Sitasjaure.

Länsstyrelsen skulle också redovisa vilken påverkan på motstående intressen som eventuella turistutbyggnader i anslutning till en väg kunde ge upphov till.

Länsstyrelsen har redovisat hur olika markanvändningsintressen påverkas av de alternativa vägsträckningarna.

Beträffande alternativet att arbetsvägen mellan Suorva och Ritsem bibehålls och att den inte öppnas för allmän trafik framhåller länsstyrelsen att hittillsvarande verksamhet vid vägen inte påverkas. Turistnäringen och friluftslivet kan emellertid då inte utvecklas. Friluftslivet begränsas till att omfatta en relativt liten grupp fjällvandrare och turister som kan utnyttja kollektivtrafiken till Ritsem. Vintertid kommer skotertrafik att förekomma upp till Ritsem och i området väster om Ritsem.

Alternativet att sträckan Suorva-Ritsem öppnas för allmän trafik och vägen Ritsem-Sitasjaure läggs ned efter anläggningsarbetena medför enligt länsstyrelsen att Ritsem kan byggas ut med t. ex. en turistanläggning för övernattnings och en parkeringsplats för husvagnar. Skotertrafiken upp till Ritsem bedöms komma att upphöra nära nog helt. En nedläggning av vägen till Sitasjaure kommer att försvåra vattenfallsverkets drifts- och underhållsarbeten.

En väg till Norge via Ritsem och Sitasjaure skulle enligt länsstyrelsen innebära att driften och underhållet av vattenfallsverkets anläggningar i Sitasjaure skulle underlättas. Länsstyrelsen anser i sin sammanfattande bedömning att det saknas tillräckligt beslutsunderlag för att ta ställning till frågan om en väg till Norge genom förlängning av den befintliga arbetsvägen till Sitasjaure. Länsstyrelsen anser att frågan bör hållas öppen t. v. Någon korridor för en väg till Norge behöver enligt länsstyrelsen inte reserveras f. n. Däremot föreslår länsstyrelsen att en korridor reserveras för vägen till Ritsem, se *fig. 1*. Vidare föreslår länsstyrelsen att vägsträckan Ritsem-Sitasjaure bibehålls som enskild väg samt att vägen mellan Suorva och Ritsem öppnas för allmän trafik.

Naturvårdsverket och planverket tillstyrker länsstyrelsens förslag om att en korridor reserveras för vägen till Ritsem. Svenska samernas riksförbund och Svenska naturskyddsföreningen anser att gränserna för de aktuella obrutna fjällområdena inte skall ändras.

Statens vattenfallsverk och Gällivare kommun anser att vägen från Suorva till Ritsem bör få utnyttjas för allmän trafik med tanke på turistanläggningarna i Ritsem. Naturvårdsverket motsätter sig inte att vägen öppnas för allmän trafik, men framhåller att vägsträckan inte är utbyggd och anpassad för sådan trafik. Naturvårdsverket förordar att arbetsvägen bibehålls för vattenfallsverkets behov och att kollektivtrafik till Ritsem behålls i avvaktan på ett bättre underlag för en bedömning om allmän trafik kan tillåtas på sträckan. Överbefälhavaren (ÖB), planverket, lantbruksstyrelsen, Svenska naturskyddsföreningen och Svenska samernas riksförbund anser att vägen till Ritsem bör behållas som arbetsväg. Kollektivtrafik bör även fortsättningsvis tillåtas på sträckan.

Direkt avvisande till förslaget om ny mellanriksväg till Norge är överbefälhavaren (ÖB), naturvårdsverket, lantbruksstyrelsen och Svenska naturskyddsföreningen. Det framgår av remissyttrandena även att Svenska samernas riksförbund och planverket har samma uppfattning. Vägverket anser att det inte finns tillräckligt underlag för att reservera en korridor för en väg till Norge. Gällivare kommun anser i likhet med länsstyrelsen att frågan om väg till Norge t. v. bör hållas öppen. Jokkmokks kommun anser att en sådan väg snarast bör byggas, bl. a. för att turismen i Jokkmokks kommun skall kunna utvecklas.

Beträffande arbetsvägen Ritsem-Sitasjaure anser vattenfallsverket att den i fortsättningen skall hållas stängd men att den skall kunna användas för tillsyns- och underhållsarbeten vid Sitasjaure. Naturvårdsverket och Svenska naturskyddsföreningen anser att arbetsvägen skall läggas ned när arbetena har avslutats. Svenska samernas riksförbund anser att all annan trafik än nyttotrafik bör förbjudas på denna vägsträcka. Lantbruksstyrelsen kan inte acceptera att vägsträckan öppnas för allmän trafik.

För egen del vill jag framhålla följande. Riksdagens beslut år 1977 beträffande avgränsningen av områdena Sarek-Pite och Kebnekaise inne-

bär att de båda områdena t. v. binds samman vid den östra gränsen för Stora Sjöfallets nationalpark. Detta innebär att såväl Ritsemvägen som kraftstationerna Ritsem och Vietas ingår i obrutna fjällområden. De ingrepp i områdets natur som har skett genom vattenkraftutbyggnad och anläggande av kraftledningar är omfattande. Den väg mellan Suorva och Ritsem som har anlagts för arbetena med vattenkraftanläggningarna har kommit att utnyttjas också för andra ändamål, främst för busstrafik. Detta har bidragit till att Ritsemområdet har blivit en baspunkt för fjällturismen. Området är lämpligt för detta genom sin belägenhet och naturskönhet. En fortsatt utveckling av Ritsemområdet som sådan baspunkt bör enligt min mening kunna övervägas i den fortsatta kommunala planeringen under förutsättning att erforderlig hänsyn tas till främst rennäringens och naturvårdens intressen.

Jag förordar därför i likhet med bl. a. länsstyrelsen i Norrbottens län, statens naturvårdsverk och statens planverk att en vägkorridor upp till Ritsem lämnas öppen mellan Kebnekaise- och Sarek-Piteområdet. Jag vill betona att detta inte innebär ett ställningstagande för att vägsträckan mellan Suorva och Ritsem skall öppnas för allmän trafik. Vägen är inte utbyggd och anpassad för sådan trafik. Det är vidare uppenbart att en anpassning av vägen till allmän trafik kan föra med sig krav på ytterligare åtgärder i en rad avseenden. Åtgärderna kan i sin tur innebära icke önskvärda ingrepp i de båda obrutna fjällområdena. Omfattningen av sådana åtgärder och deras konsekvenser för Stora Sjöfallets nationalpark behöver klarläggas. Dessutom behöver ställning tas till frågan om vem som skall svara för kostnaderna för eventuella förbättringsåtgärder och för det kontinuerliga underhållet av vägen. Dessa frågor behöver övervägas ytterligare innan beslut kan fattas om att eventuellt öppna vägen mellan Suorva och Ritsem för allmän trafik.

Gränsen för vägkorridoren till Ritsem bör dras så att både vägen och kraftledningen mellan Vietas och Ritsem kommer att ligga utanför de obrutna fjällområdena. Avgränsningen av Stora Sjöfallets nationalpark påverkas inte av den föreslagna ändringen av gränsen för de obrutna fjällområdena. Det bör ankomma på regeringen att besluta om den närmare dragningen av gränsen.

När det gäller vägen mellan Ritsem och Sitasjaure har Luleå tingsrätt, vattendomstolen, genom beslut i januari 1978 i vattenmålet angående idrifttagning av Ritsems kraftstation med reglering av Sitasjaure inom Gällivare kommun föreskrivit att vägen skall avspärras då anläggningsarbetena vid Sitasjaure har slutförts. Länsstyrelsens redovisning av markanvändningen i området och remissinstansernas synpunkter på denna ger enligt min mening inte anledning till ytterligare överväganden i denna fråga. Någon korridor för denna väg bör således inte avgränsas.

Vad jag nu har sagt innebär också att en förlängning av Ritsemvägen till Norge inte bör genomföras. De kompletterande studier som har gjorts har

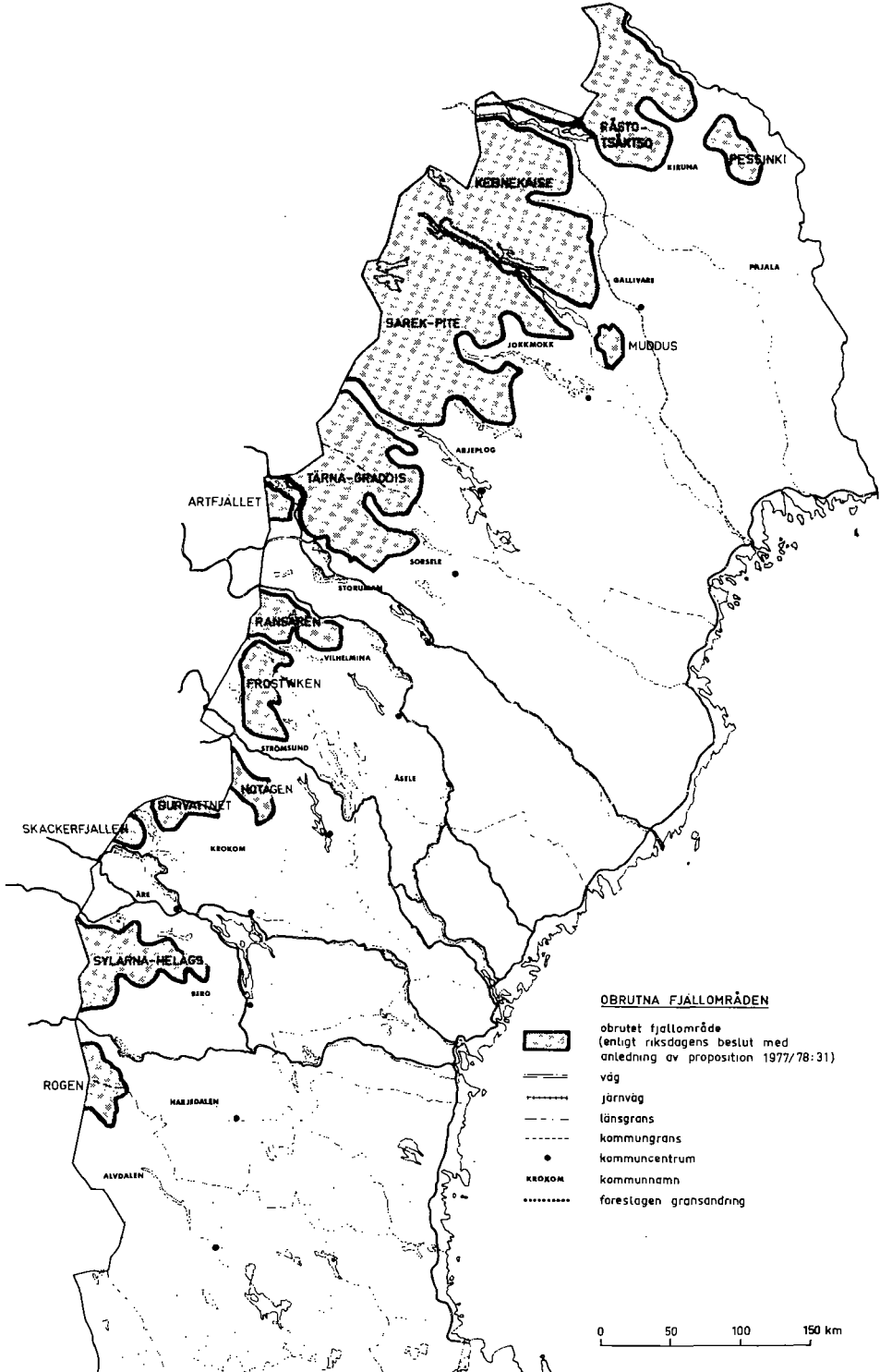

Fig 1. Obručna fjällområden

ytterligare dokumenterat det berörda områdets stora värde från naturvårds- och renskötselsynpunkt.

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

godkänna de av mig förordade gränserna för Sarek-Pite och Kebnekaise obrutna fjällområden.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.

Bilaga I

BOSTADSDEPARTEMENTET BESLUT

1978-04-06

Dnr F 180/78

Länsstyrelsen i Kopparbergs län
Box 142
791 01 FALUN

Länsstyrelsen i Jämtlands län
Fack
831 01 ÖSTERSUND

Länsstyrelsen i Västerbottens län
901 86 UMEÅ

Länsstyrelsen i Norrbottens län
951 86 LULEÅ

Uppdrag att redovisa förslag till närmare avgränsning m. m. av s. k. obrutna fjällområden

Riksdagen har i beslut den 16 september 1977 (CU 1977/78: 8, rskr. 1977/78: 99) tagit ställning till regeringens proposition (1977/78: 31) om riktlinjer i den fysiska riksplaneringen för vissa s. k. obrutna fjällområden. I propositionen anges bl. a. att det bör uppdras åt berörda länsstyrelser att, inom viss tid och efter samråd med kommunerna och de myndigheter, samebyar, företag och enskilda som är direkt berörda, på ett mer detaljerat kartmaterial lämna regeringen förslag till närmare avgränsning av områdena.

När det gäller avgränsningen av de obrutna fjällområdena anförde civilutskottet att regeringen bör lämna ett nytt samlat förslag i fråga om markanvändningen i vissa områden som berörs av aktualiserade vägar. Det gäller dels en väg mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs genom Tärna-Graddisområdet, dels en väg mellan områdena Sarek-Pite och Kebnekaise till Norge. I riksdagsbeslutet anges även att regeringen bör ytterligare utreda frågan om vilka namn de olika obrutna fjällområdena bör ges och meddela anvisningar härom samtidigt med beslut om deras närmare avgränsning.

Regeringen uppdrar åt länsstyrelserna i Kopparbergs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län att lämna regeringen förslag till närmare avgränsning av de s. k. obrutna fjällområdena, vilkas omfattning i stort har fastlagts av riksdagen.

Regeringen uppdrar åt länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län att redovisa olika alternativ för markanvändningen i vissa delar av Tärna-Graddisområdet resp. Sarek-Pite- och Kebnekaiseområdet.

Länsstyrelserna bör samråda med statens naturvårdsverk och statens planverk och utnyttja tillgängligt underlagsmaterial hos dessa myndigheter. Samråd bör dessutom ske med övriga berörda myndigheter, kommuner, samebyar, företag och enskilda. Länsstyrelsernas arbete skall redovisas till regeringen senast den 1 januari 1980.

Redovisningen skall ske i enlighet med vad som anges i en denna dag inom bostadsdepartementet upprättad promemoria som fogas till detta beslut.

På regeringens vägnar

Elvy Olsson

Sören Häggroth

PM
1978-04-06

Utgångspunkter för redovisning av förslag till närmare avgränsning m. m. av s. k. obrutna fjällområden

Statsmakternas beslut

Riksdagen fattade i december 1977 beslut (CU 1977/78: 8, rskr. 1977/78: 99) med anledning av regeringens proposition 1977/78: 31 om riktlinjer i den fysiska riksplaneringen för vissa s. k. obrutna fjällområden. Enligt vad som anges i propositionen bör uppdrag ges åt berörda länsstyrelser att inom viss tid och efter samråd med berörda parter på ett mera detaljerat kartmaterial lämna regeringen förslag till närmare avgränsning av områdena. Regeringen bör enligt riksdagens beslut också låta ytterligare utreda frågan om namnen på de olika obrutna fjällområdena och meddela anvisningar härom samtidigt med beslut om de obrutna fjällområdenas avgränsning.

Riksdagens beslut innebär också att regeringen ges tillfälle att ytterligare förbättra sitt beslutsunderlag och redovisa underlaget för sina bedömningar för ett riksdagens definitiva beslut när det gäller en väg mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs genom Tärna-Graddisområdet. Riksdagen har också uttalat sig för att regeringen förelägger riksdagen ett samlat förslag när det gäller frågan om vägförbindelse till Norge mellan områdena Sarek-Pite och Kebnekaise.

Avgränsningsfrågor m. m.

Länsstyrelserna skall på den topografiska kartan lämna regeringen förslag till närmare avgränsning av de s. k. obrutna fjällområden som riksdagen har beslutat om. För området Muddus, vars gränser sammanfaller med gränsen för Muddus nationalpark, behöver avgränsningsförslag inte redovisas. Civilutskottet har ifrågasatt om Muddus nationalpark bör föras in under kategorin obrutna fjällområden. Områdets karaktär av nationalpark medför att skyddsintressena kan tillgodoses. Enligt utskottet bör området kunna, efter regeringens bestämmande, utgå utan riksdagens ytterligare hörande. Regeringen kommer att ta ställning till denna fråga i samband med sina ställningstaganden i avgränsningsfrågorna.

De gränser som riksdagen har fastlagt skall gälla som utgångspunkt för avgränsningen av områdena. Dessa gränser överensstämmer med naturvårdsverkets och planverkets förslag till gränser. Vid remissbehandlingen av naturvårdsverkets och planverkets rapport om obrutna fjällområden framfördes, förutom vissa mer genomgripande förslag till förändringar av områdenas gränser, även vissa förslag till gränsjusteringar. Enligt regeringens mening var dessa förslag till gränsjusteringar inte av så ingripande

karaktär att riksdagen borde ta ställning till dem. Förslagen kommenteras ändå i proposition 1977/78: 31 (s. 95–98), särskilt till ledning för länsstyrelsernas arbete med att utforma förslag till närmare gränsdragning.

Det bör enligt propositionen finnas en möjlighet att inom ramen för de gränsdragningar som riksdagen lägger fast göra de mindre justeringar av gränserna som kan vara motiverade av t. ex. terrängförhållanden, av hänsyn till befolkningen på orten eller med tanke på andra samhällsintressen.

Det är enligt propositionen (s. 75) inte möjligt att ange generella riktlinjer för hur stora avvikelser från de av riksdagen fastlagda gränserna som bör kunna komma i fråga i samband med arbetet att upprätta förslag till detaljavgrensning av de obrutna fjällområdena. Departementschefen förordar emellertid en restriktiv hållning när det gäller sådana avvikelser.

Med hänsyn till att en restriktiv hållning bör iaktas när det gäller att avvika från de av riksdagen fastlagda gränserna bör avvikelser större än någon kilometer övervägas endast i begränsade områden och om det finns starka skäl för dem. Dessa justeringar av gränserna bör kunna innebära såväl utvidgning som inskränkning av de obrutna fjällområdena. I den mån inskränkningar av områdena föreslås bör motiven för gränsdragningen och konsekvenserna härav från bevarandesynpunkt redovisas.

Civilutskottet anförde med anledning av motion 1977/78: 143 att regeringen ytterligare bör utreda frågan om områdenas benämning samt meddela anvisningar härom samtidigt med beslut om deras exakta avgränsning. Länsstyrelserna bör mot bakgrund härav lämna regeringen förslag till benämning av vart och ett av de obrutna fjällområdena samtidigt med förslaget till områdenas närmare avgränsning.

De utredningar som utförs av statens naturvårdsverk rörande fjällområdena ger visst underlag för bedömningen av bl. a. behovet av ytterligare skydd av vissa områden inom de obrutna fjällområdena. Länsstyrelserna bör ta del av det utredningsmaterial som föreligger och som är av intresse i samband med länsstyrelsernas arbete med avgränsningen av områdena.

Markanvändningen i anslutning till vissa aktualiserade vägsträckningar i Västerbottens och Norrbottens län

Riksdagens beslut med anledning av proposition 1977/78: 31 innebär också att regeringen ges tillfälle att återkomma med förslag om den eventuella tillkomsten och sträckningen av två aktualiserade vägbyggnader i anslutning till några av de obrutna fjällområdena (CU 1977/78: 8, s. 8–11). Det gäller dels en väg mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs genom Tärna-Graddisområdet, dels en väg från Suorva till Norge genom området Kebnekaise.

Ett beslut beträffande vart och ett av dessa aktualiserade vägprojekt måste bygga på noggranna analyser av projektens konsekvenser för olika markanvändningsintressen samt för sysselsättning och samhällsekonomi. Kommande ställningstaganden i vägfrågorna förutsätter således komplet-

terande studier och analyser inom olika områden. Som ett första led i arbetet med att utreda de båda vägprojekten skall berörda länsstyrelser lämna regeringen ett underlag för bedömningen av konsekvenserna av vägprojekten för olika motstående markanvändningsintressen. Vissa utgångspunkter för arbetet ges i de följande områdesvisa kommentarerna. (En detaljavgränsning av de obrutna fjällområdena under förutsättning att nuvarande avgränsning gäller skall emellertid redovisas oberoende av det resultat de berörda länsstyrelserna redovisar beträffande konsekvenserna av vägprojekten).

Tärna-Graddisområdet berörs av en aktualiserad väg mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs som, om den byggs, skulle dela den södra delen av området i en östlig och en västlig del. Länsstyrelsen i Västerbottens län samt Storumans och Sorsele kommuner har ansett att de områden som berörs av vägen inte bör ingå i det obrutna fjällområdet. Västerbottens läns landsting och Västerbottens turisttrafikförbund har också ställt sig positiva till vägen, medan lantbruksnämnden i Västerbottens län och domänverket är tveksamma. Svenska naturskyddsföreningen, dess länsförbund i Västerbotten och lokalkretsen i Sorsele har motsatt sig att vägen anläggs. Även berörda samebyar och Svenska samernas riksförbund har motsatt sig en ny väg.

Vägprojektet ingår i det program för turistutbyggnader i Vindelälvsområdet som lades fram av den s. k. turistkommittén (Ds Jo 1972: 4) sedan riksdagen beslutat att Vindelälven inte skulle byggas ut för elkraftproduktion.

En utbyggnad av vägen skulle enligt departementschefen (prop. 1977/78: 31, s. 93) öka tillgängligheten till det aktuella området, vilket i sin helhet har angetts som primärt rekreationsområde. Utbyggnaden skulle också innebära ett välbehövligt sysselsättningstillskott. Å andra sidan skulle vägen komma att påverka såväl rennäringens som naturvårdens och vandringsturismens intressen. Ett beslut om vägen bör därför enligt propositionen föregås av ett noggrant studium av den påverkan på motstående intressen som vägens sträckning och kring vägen planerade anläggningar kan ge upphov till. Vidare bör utredas hur det aktuella området skulle kunna utvecklas utan en sådan väg.

Mot bakgrund härav var regeringen inte beredd att föreslå riksdagen att verkens förslag till avgränsning av det obrutna fjällområdet borde ändras. Den av verken föreslagna gränsdragningen borde gälla i avvaktan på ett bättre beslutsunderlag. Regeringen förklarade sig emellertid beredd att pröva frågan när ett bättre underlagsmaterial förelåg.

Civilutskottet uttalade (CU 1977/78: 8, s. 10–11) att regeringen bör ges tillfälle att ytterligare förbättra sitt beslutsunderlag. Vidare förutsatte utskottet att regeringen oavsett ställningstagandets innehåll redovisar underlaget för sina bedömningar för ett riksdagens definitiva beslut så snart som möjligt.

Länsstyrelsen i Västerbottens län bör efter samråd med berörda parter till regeringen redovisa ett material som översiktligt beskriver vilka konsekvenserna blir för motstående markanvändningsintressen om en väg mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs kommer till stånd. Konsekvenserna för olika motstående markanvändningsintressen av alternativa vägsträckningar skall redovisas i den mån alternativ föreligger. Länsstyrelsen bör också redovisa vilken påverkan på motstående intressen som olika anläggningar kring en eventuell väg kan ge upphov till. Vidare bör länsstyrelsen belysa hur området skulle kunna utvecklas, bl. a. för turism, utan en sådan avsedd väg.

Områdena *Sarek-Pite* och *Kebnekaise* berörs dels av en befintlig arbetsväg mellan Suorva, Ritsem och Sitasjaure, dels av en föreslagen förlängning av vägen från Sitasjaure till Norge. Vägsträckan mellan Suorva och Ritsem, som har anlagts för arbeten med vattenkraftanläggningar, har kommit att utnyttjas även för andra ändamål, främst genom den busstrafik som upprätthålls. Härigenom har Ritsemområdet kommit att bli en utgångspunkt för fjällturism. Departementschefen ansåg (prop. 1977/78: 31, s. 94), att en fortsatt utveckling av Ritsemområdet i denna riktning borde kunna övervägas i den fortsatta planeringen. Mot bakgrund härav tog regeringen ställning för att en vägkorridor till och med Ritsem borde lämnas öppen mellan Kebnekaiseområdet och Sarek-Piteområdet. Detta innebar emellertid inte ett ställningstagande för att vägsträckan mellan Suorva och Ritsem skall öppnas för allmän trafik.

När det gäller vägen mellan Ritsem och Sitasjaure skall den enligt gällande överenskommelse läggas ned då anläggningsarbetena vid Sitasjaure har upphört. Någon korridor för denna väg borde således enligt regeringen inte lämnas öppen. Som en följd härav föreslog regeringen även att en förlängning av Ritsemvägen till Norge inte borde genomföras.

Civilutskottet anförde (CU 1977/78: 8, s. 11) att bedömningen av frågan om avgränsningen i form av en vägkorridor måste göras med utgångspunkt i osäkerhet om vägen Suorva-Ritsem öppnas för allmän trafik och om regeringen lämnar koncession för kraftledning från Ritsem till Norge samt under den förutsättningen att vägen Ritsem-Sitasjaure skall läggas ner.

Till detta fick enligt utskottet läggas att den i propositionen förordade korridoren upp till Ritsem ligger inom Stora Sjöfallets nationalpark. Ett beslut i avgränsningsfrågan skulle enligt utskottets mening underlättas om samtliga förutsättningar var kända eller om riksdagen, bortsett från frågan om koncession för kraftledning till Norge, i vart fall kunde ta ställning till dem i ett sammanhang. Utskottet föreslog därför, och riksdagen samtyckte därtill, att verkens förslag till avgränsning, dvs. utan någon korridor upp till Ritsem, t. v. skall gälla och att riksdagen så snart som möjligt föreläggs ett samlat förslag i dessa frågor.

Regeringen beslöt den 15 december 1977 att ge statens vattenfallsverk tillstånd att framdraga en högspänningsledning (400 kV) från Ritsem till norska gränsen.

Länsstyrelsen i Norrbottens län bör till regeringen redovisa ett material som översiktligt beskriver konsekvenserna för olika motstående markanvändningsintressen av olika alternativ när det gäller vägförbindelser i det aktuella området. I första hand bör konsekvenserna av följande alternativ beskrivas:

1. Vägen till Suorva bibehålls liksom arbetsvägen till Ritsem. Vägen Suorva-Ritsem öppnas inte för allmän trafik.
2. Vägen Suorva-Ritsem öppnas för allmän trafik. Arbetsvägen mellan Ritsem och Sitasjaure läggs ned när den inte längre behövs för anläggningsarbeten.
3. Väg anläggs till Norge via Ritsem och Sitasjaure.

Redovisningen av konsekvenserna för olika markanvändningsintressen av dessa alternativ bör skilja mellan de konsekvenser som åstadkoms om en vinterväg resp. en väg för sommarbruk anläggs. Länsstyrelsen bör också redovisa vilken påverkan på motstående intressen som eventuella turistbyggnader i anslutning till en eventuell väg kan ge upphov till. Härvid bör beaktas vad departementschefen anför i proposition 1977/78: 31, (s. 94) om att eventuella turistbyggnader bör förläggas i anslutning till redan påverkade områden.

Sammanställning av synpunkter från länsstyrelserna och remissinstanserna beträffande innebörden av riktlinjerna för markanvändning i obrutna fjällområden

1 Allmänna synpunkter

Länsstyrelsen i Västerbottens län anser att osäkerheten om innebörden av riktlinjerna har ökat efter det att riksdagen fattade beslut om riktlinjer för obrutna fjällområden.

Även *statens vattenfallsverk* anser att det brister i fråga om att entydigt definiera vad som är tung exploatering och vilka krav som skall uppfyllas för att ett område skall anses obrutet. Beslutet att förklara ett område för obrutet innebär enligt verket inte en definitiv avvägning mellan exploaterings- och bevarandeintressen utan medför endast en uppfordran till särskilt hänsynstagande vid den prövning rörande tillkomsten av en verksamhet, som ändå skall genomföras enligt byggnadslagstiftningen eller enligt särskild lag. Med hänsyn till den allsidiga och noggranna prövning som numera regelmässigt underkastas all tyngre exploateringsverksamhet både i planeringssammanhang och eljest ifrågasätter verket om institutet obrutna fjällområden fyller något självständigt ändamål.

Domänverket anser att det är bättre om områdena begränsas hårdare med strängare regler för markanvändningen än att stora områden skapas med oklara riktlinjer och ständiga konfliktrisker mellan bevarandeintressen och näringsliv.

Storumans kommun hänvisar till länsstyrelsens i Västerbottens län yttrande beträffande den rådande osäkerheten om vilka restriktioner som skall gälla inom de obrutna fjällområdena. I likhet med länsstyrelsen vill kommunen understryka att gränsdragningen skall ses som en gräns till ledning för myndigheters ställningstaganden och inte en gräns som riktar sig mot allmänhetens uppträdande. Avgränsningen av obrutna fjällområden får inte innebära att naturtillgångar inom gränslinjen såsom skog, vattenkraft och mineraler i fortsättningen ej kan utvinnas när så bedöms angeläget.

Arjeplogs kommun påpekar att innebörden av begreppet obrutet fjällområde är oklar. Kommunen har haft och har fortfarande den uppfattningen att tung exploatering i form av gruvbrytning, vattenkraftutbyggnad, vägbyggnad, skogshantering m. m. ej utan regeringens särskilda tillstånd får förekomma inom de obrutna fjällområdena. Denna uppfattning har kommit till uttryck i den kommunala behandlingen av de obrutna fjällområdena. Kommunen har i sin behandling av avgränsningsförslagen uttryckt sin uppfattning att pågående och nära förestående exploateringar skall lämnas

utanför fjällområdena. Som exempel härpå nämns Laisvallgruvan, en planerad turistsatsning i Gauto-Adolfström, den nyligen reglerade sjön Riebnes, Munkeområdet med intensiv gruvprospektering samt området norr Vuolvojaure för skogsbruket.

Enligt *statens naturvårdsverk* har de utvecklade argumenten beträffande riktlinjernas innebörd i allt väsentligt vid upprepade tillfällen förts fram till regering och riksdag vid den behandling av ärendet som föregick riksdagsbeslutet om obrutna fjällområden i december 1977. Regering och riksdag har således enligt verket tagit den hänsyn till dessa argument och invändningar som bedömts rimlig i sammanhanget. Under de drygt två år som gått har enligt verket knappast något väsentligt nytt inträffat som skulle kunna motivera att riktlinjerna togs upp till förnyad diskussion. Verket har därför i sitt yttrande koncentrerat sig på den utredning som regeringen beställt av länsstyrelserna beträffande områdenas närmare avgränsning samt vägfrågorna. Även *Svenska naturskyddsföreningen* anser att det saknas anledning att ta upp frågan om riktlinjernas innebörd till förnyad prövning.

2 Skogsbruk

Länsstyrelsen i Jämtlands län pekar på risken att beslutande myndigheter kan känna sig förhindrade att fortsättningsvis meddela bidrag till byggande av skogsbilvägar inom obrutna fjällområden. Möjligheterna att ta till vara skogsråvaran skulle då enligt länsstyrelsen gå förlorad, även om uttaget kunnat ske med bevarande av områdets karaktär. Länsstyrelsen i Jämtlands län framhåller vidare att många av de frågor som tagits upp i remissvaren över länsstyrelsens avgränsningsförslag redan har varit föremål för uttalanden i proposition 1977/78:31. Det gäller bl.a. önskemål från skogsbrukets företrädare om justering av gränsen för att möjliggöra ett utnyttjande av skogsråvara från produktiv skogsmark inom de obrutna fjällområdena. Länsstyrelsen har i dessa fall bedömt det olämpligt att förorda en inskränkning av de föreslagna områdena med tanke på önskemålet att förhindra andra former av exploatering. Länsstyrelsen förutsätter emellertid att ett visst skogsbruk anpassat till naturvårdens krav kan komma att bedrivas inom de berörda områdena utan att områdenas karaktär påverkas. Förutsättningarna härför bör kunna belysas i naturvårdanspassade skogsbruksplaner e.d.

Även *länsstyrelsen i Västerbottens län* anser det vara olyckligt om riktlinjerna för markanvändning i obrutna fjällområden medför att berörda myndigheter anser sig förhindrade att lämna bidrag till skogsbilvägar inom de obrutna fjällområdena. Möjligheterna att ta ut skogsråvara i de obrutna fjällområdena skulle då gå förlorad även om skogsbruket i och för sig skulle vara tillåtet. Fortsatt skogsbruk måste enligt länsstyrelsen även

fortsättningsvis få bedrivas på motsvarande sätt som idag. Samråd med länsstyrelsen sker idag regelmässigt i denna typ av ärenden, varför ytterligare reglering enligt länsstyrelsen inte kan anses erforderlig.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anser att ett utnyttjande av skogsråvaran inte i sig påverkar områdenas karaktär av obrutet fjällområde. Där- emot kan moderna brukningsmetoder i vissa fall påverka områdenas karaktär. Vissa vägar som erfordras för att ta vara på skogsråvaran bör enligt länsstyrelsen få anläggas eftersom de kan hänföras till s. k. blindvägar och är begränsade till ett speciellt näringslivsintresse. Samråd bör ske med länsstyrelsen redan under planeringsstadiet. Länsstyrelsen får då avgöra om vägen är förenlig med syftet med det obrutna fjällområdet.

Rent allmänt anför *skogsstyrelsen* att den har förståelse för att vissa arealer produktiv skogsmark bör kunna ingå i obrutna fjällområden. Skogsstyrelsen delar de synpunkter som framförts av några länsstyrelser att skogsbruk i viss utsträckning bör kunna bedrivas inom obrutna fjällområden efter särskilt hänsynstagande till områdenas speciella karaktär. För markägare med hela eller stor del av sitt skogsinnehav inom obrutna fjällområden är det enligt styrelsen helt nödvändigt att få fortsätta med sitt traditionella skogsbruk. Vidare anser skogsstyrelsen att enstaka skogsbilvägar som slutar blint inne i områdena bör kunna få byggas efter länsstyrelsens prövning. Ovanstående synsätt på möjligheterna att kunna bedriva skogsbruk inom områdena sammanfaller enligt styrelsen med departementschefens uttalande i proposition 1977/78: 31.

Skogsstyrelsen erinrar vidare om att den sammanlagda arealen produktiv skogsmark inom de obrutna fjällområdena endast omfattar några procent av områdenas totala areal, att dessa arealer dessutom ligger perifert i de obrutna fjällområdena, att vid avverkning av fjällnära skog särskilda krav föreligger i gällande skogsvårdslag beträffande avverkning och återbeskogning, numera gällande för all skogsmark, samt att skogsbruket även i fortsättningen kommer att bedrivas relativt extensivt i dessa områden.

Om skogsbruket inom berörda områden skulle drabbas av betydande restriktioner utöver skogsvårdslagets krav, vill *skogsvårdsstyrelsen i Västerbottens län* fästa uppmärksamheten på att ersättningskrav kan aktualiseras.

Skogsvårdsstyrelsen i Norrbottens län anser att vägar som slutar blint inom de obrutna fjällområdena och som betjänar näringsliv som pågår där bör tillåtas byggas. Skogsvårdsstyrelsen betonar, att eftersom de obrutna fjällområdena ligger inom området för svårföryngrad skog, det därmed föreligger krav på tillstånd från skogsvårdsstyrelsen för att få utföra slutavverkning eller avverkning för omläggning av skogsmark. I samband med tillståndsgivningen kan då skogsvårdsstyrelsen ge föreskrifter om lämpliga avverkningsmetoder och ange vilka krav på anläggning av ny skog som måste uppfyllas.

Statens naturvårdsverk anser att riktlinjerna för markanvändning i

obrutna fjällområden knappast ger utrymme för att anlägga skogsbilväg annat än i något enstaka undantagsfall. Avverkningar och transporter i dessa särskilda fall bör således ske när marken är tjälad för att undvika skador på mark m. m.

Statens planverk crinrar om att den begränsade skogsmark som finns inom de obrutna fjällområdena ligger ovanför den av domänverket dragna biologiska och ekonomiska gränsen för skogsbruket, den s. k. skogsodlingsgränsen. Verket anser att skogsbruk ovanför denna gräns i de obrutna fjällområdena bör bedrivas med stor försiktighet. I de områden i anslutning till yttergränserna där förhållandena är sådana att skogsåterväxten inte äventyras, bör avverkning kunna medges i viss utsträckning i syfte att säkra råvaruförsörjningen för mindre lokala skogsindustrier. Vidare bör enskilda markägare, som har hela eller större delen av sitt skogsinnehav inom områdena, kunna bedriva ett visst skogsbruk där.

Domänverkets förvaltning i Östersund har full förstäelse för att de obrutna fjällområdena även kommer att omfatta vissa arealer produktiv skogsmark. Förvaltningen anser också att det bör vara möjligt att bedriva ett rationellt skogsbruk inom dessa områden om tillräckliga hänsyn tas till bl. a. naturvårdens och rennäringens intressen. Skogsbruket torde i samarbete med berörda myndigheter och intressegrupper kunna planera och genomföra skogliga åtgärder inom aktuella områden på sådant sätt att skogsbruket inte kommer i konflikt med syftet med de obrutna fjällområdena.

Under förutsättning att länsstyrelsens i Norrbottens län regionala uttolkning av riktlinjerna för markanvändning accepteras behöver utläggningen av de obrutna fjällområdena enligt *domänverkets förvaltning i Luleåregionen* inte innebära att skogsbruket förhindras i någon större utsträckning. Skulle dock icke denna tolkning accepteras måste kravet slå kvar på detaljusteringar och noggrannare gränsdragning än vad nu använd kartskala medger.

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund anser att det råder betydande oklarhet om innebörden i begreppet obrutna fjällområden, bl. a. vad gäller konsekvenserna för skogsbruket av riktlinjerna för markanvändningen. Skogsbruket måste enligt riksförbundet få bedrivas enligt samma regler som gäller i dag och att ingen ytterligare reglering är erforderlig. Av såväl råvaru- som sysselsättningskäl är det viktigt att man också i de fjällnära områdena kan bedriva ett aktivt, men till rådande produktionsbetingelser anpassat, skogsbruk.

Svenska skogsarbetareförbundet har funnit att de föreslagna gränsdragningarna kommer att innebära en betydande reducering av arbetstillfällena inom de berörda områdena. Förbundet anför vidare att bortfallet av arbetstillfällen inte enbart berör de fjällnära kommuner som direkt får kännning av en gränsdragning i enlighet med framlagt förslag. Hela Norrlandsregionen får kännning av de beslut som fattas beträffande obrutna fjällområ-

den. Det bör enligt förbundet även tas med i beräkningen, att servicearbeten m. m. påverkas av en neddragning av arbetena i skogen och i skogsindustrin. Skogsarbetareförbundet föreslår att det framlagda förslaget om gränsdragning rörande obrutna fjällområden inte används som underlag för någon lagstiftning. I den nya skogsvårdslagen har frågan om naturvårdshänsyn vid skogsavverkningar getts ökad tyngd. Förbundet anser att detta bör vara tillfyllest för att tillgodose de krav som framförts av naturvårdsverket och från skilda instanser inom fritidssektorn.

3 Prospektering och mineralbrytning

Länsstyrelsen i Jämtlands län anser det angeläget att samhället kontinuerligt följer utvecklingen och genom lämpliga åtgärder åstadkommer en fortsatt hög nivå på prospekteringsverksamheten i fjällen. Även *länsstyrelsen i Västerbottens län* framhåller vikten av att fortsatt och fördjupad geologisk kartläggning och prospektering av länets fjällområden kommer till stånd.

Enligt *länsstyrelsen i Norrbottens län* går utvecklingen inom gruvbrytningen numera mot att gruvor öppnas utan att nya samhällen i anslutning till gruvan byggs upp. För brytning av s. k. industriella mineraler och bergarter är småskalig verksamhet vanligt förekommande såväl i u-länder som i USA. Nya brytningsmetoder och modern teknik medför också att ingreppens omfattning kan begränsas. I ett längre tidsperspektiv kommer därför gruvbrytningen enligt länsstyrelsen att mindre påverka karaktären av obrutet fjällområde än exempelvis utbyggnader för kraftproduktion. Vägar som behövs för brytningen kommer nästan undantagslöst att få karaktären av tillfälliga blindvägar som begränsas till ett speciellt näringsintresse.

Länsstyrelsen har tidigare påpekat att delar av Laisvallsgruvans brytningsområde ligger innanför avgränsningen av Tärna-Graddis obrutna fjällområde. Då riksdagen trots detta fastställt gränsen och gruvområdet inte genom en gränsjustering enligt de givna direktiven kan läggas utanför bör detta enligt länsstyrelsen tolkas så att gruvor i sig inte nödvändigtvis måste leda till gränsändringar. Enligt länsstyrelsens uppfattning bör även den typ av vägar som enbart hänför sig till gruvan kunna ingå i obrutet fjällområde. Detta innebär att gruvdrift normalt torde komma att prövas av regeringen och endast i undantagsfall skall behöva prövas av riksdagen och då föranleda en ändring av gränsen för obrutet fjällområde.

Statens planverk påpekar att prospekteringen bör ske på ett sådant sätt att skador på naturen undviks och att den så långt möjligt bör styras till områden i vars närhet en uppbyggd infrastruktur finns dvs. i allmänhet inte till områden på långt avstånd från vägar och bebyggelse. Med anledning av synpunkterna från länsstyrelsen i Norrbottens län erinrar planverket om

att enligt riktlinjerna för markanvändning i obrutna fjällområden bör gruvdrift tillåtas inkräkta på skyddet av de obrutna fjällområdena endast om mycket starka samhällsintressen talar för detta. Med hänsyn härtill anser planverket att områden inom vilka brytning sker eller där brytningstillstånd finns ej bör ingå i de obrutna fjällen. Planverket anser det självklart att pågående gruvbrytningar skall få fortgå. Det är enligt verkets mening också rimligt att från de obrutna fjällområdena undanta områden i anslutning till pågående gruvbrytningar där starka prospekteringsintressen finns. Enligt planverkets bedömning bör kraftfulla prospekteringsinsatser i första hand riktas mot områdena utanför de obrutna fjällområdena.

Statens industriverk och bergmästaren i södra distriktet framhåller att det i samband med gruvbrytning krävs prövning i så många instanser och enligt så många lagar – gruvlagen, byggnadslagen, miljöskyddslagen, fornminneslagen etc. – att riktlinjerna för markanvändning i obrutna fjällområden inte utgör något ökat skydd för olika bevarandebestånd. Däremot kan förutsättningarna för landets framtida gruvindustri försämrats, och därmed försämrats även landets råvaruförsörjning, sysselsättningen i glesbygderna och handelsbalansen.

En förbättrad reglering och samordning av de olika intressena skulle enligt *bergmästaren i norra distriktet* kunna erhållas om man utgår från att naturvårdsintresset till skillnad från mineralutvinningsintresset är känt eller relativt enkelt kan kartläggas för de olika områdena. En uppdelning borde kunna ske så att det klarlägges var gruvbrytning kan accepteras och med vilka restriktioner prospektering får ske inom de olika områdena. Denna uppdelning skulle enligt *bergmästaren* kunna följas upp med en utökning av antalet nationalparker och naturreservat för de mest skyddsvärda objekten. Inom övriga områden, som förutsättes utgöra den större andelen, skulle prospektering och eventuell gruvbrytning få ske enligt regler som i huvudsak överensstämmer med vad som gäller utanför obrutna fjällområden.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) understryker nödvändigheten av att exploateringsmöjligheterna i de obrutna fjällområdena på ett helt annat sätt utreds och klarläggs. I annat fall kommer förslaget till obrutna fjällområden att få samma effekt som ett totalt prospekteringsförbud.

Sveriges industriförbund understryker vikten av att prospektering och gruvbrytning inom obrutna fjällområden inte omgärdas med sådana restriktioner och påläggs sådana kostnader för olika utredningar m. m., att den i praktiken blir möjlig endast i extrema fall.

4 Vattenkraftutbyggnad

Enligt *länsstyrelsen i Norrbottens län* bör regleringsmagasin inte i sig anses motverka grundsyftet med avgränsningen av obrutna fjällområden.

Avgörande för om åtgärden skall anses vara hänförlig till tung exploatering eller inte bör enligt länsstyrelsen vara dels ingreppets omfattning och dels i vilken omfattning vägar, kraftledningar, dammar m. m. bedöms medföra en uppdelning av området eller en förändring av områdets vildmarkskaraktär.

Centrala drifledningen (CDL) anser att på samma sätt som man accepterar fjällområden såsom obrutna med inslag av vattenkraftutbyggnad, bör nya utbyggnader med motsvarande tyngd kunna godtagas inom övriga föreslagna områden utan att dessa blir att betrakta som icke längre obrutna. Riktlinjerna för utbyggnad av vattenkraftanläggningar i obrutna fjällområden bör enligt CDL få en utformning som överensstämmer med de riktlinjer som gäller för gruvbrytning. Detta skulle innebära att intresset att bevara de obrutna områdena kan få vika och att markundersökningar för vattenkraftutbyggnader även fortsättningsvis får förekomma inom obrutna fjällområden. En sådan utformning av riktlinjerna framstår enligt CDL som lika angelägen från samhällelig synpunkt som när det gäller gruvbrytningsintresset, icke minst i nuvarande energiförsörjningssituation.

5 Kraftledningar

Statens vattenfallsverk vill mot bakgrund av byggandet av kraftledning-
en mellan Ritssem och Skjomen i Norge framhålla att det framdeles kan bli nödvändigt att bygga ytterligare kraftledningar över gränsen till Norge.

6 Försvar

Överbefälhavaren (ÖB) understryker att nya vägar i berörda områden endast bör tillåtas om mycket starka samhälleliga krav föreligger och om resultatet från en allsidigt utförd utredning utgör underlag för riksdagens eller regeringens beslut. Försvarets medverkan i en sådan beslutsprocess är enligt överbefälhavaren självklar och de militära önskemålen måste få utgöra viktiga utgångspunkter.

7 Bebyggelse

Bebyggelse för turism som utvecklas utan anknytning till väg stycken enligt *länsstyrelsen i Norrbottens län* inte upp områdena på det sätt som avgränsningen ytterst vill motverka. Sådan bebyggelse strider enligt länsstyrelsen ej mot syftet med de obrutna fjällområdena. Försiktighet bör dock iaktas och tillkomsten av ytterligare anläggningar ske först efter planmässiga överväganden.

Beträffande de inre områdena, de s. k. vildmarkskärnorna, är det enligt länsstyrelsen inte möjligt att inom Norrbottens fjällområde helt avstå från viss bebyggelse längs det statliga ledsystemet. Bl. a. måste vandringsledsstugor uppföras på vissa platser eftersom fjällsäkerheten annars eftersätts. Vildmarkskärnorna är inte heller geografiskt avgränsade. Lednätet är i dag i huvudsak markerat men stugor och vindskydd saknas på från säkerhetsynpunkt väsentliga lägen. Beträffande övernattningsstugor för verksamhet inom området bör enligt länsstyrelsen eftersträvas att begränsa antalet stugor genom en samverkan i utnyttjandet mellan olika intressenter.

Upprustning och nyanläggning av vandringsleder och mottagningsanordningar bör enligt länsstyrelsen i Norrbottens län syfta till att skapa ett sammanhängande och differentierat ledsystem som tillåter ett flexibelt utnyttjande, dvs. som tillgodoser önskemålen från flera kategorier vandra-re.

Tillkomsten av nya leder liksom en avsevärd kapacitetsökning av äldre leder bör enligt länsstyrelsen i Norrbottens län föregås av översiktlig planläggning. Vid lokalisering och utformning av ledsystem och mottagningsanordningar bör speciell hänsyn tas till bevarandointressen, renskötselintressen och fjällandskapets särskilda naturförhållanden.

Vid etablering av anläggningar för fisket bör enligt länsstyrelsen i Norrbottens län eftersträvas en förläggning till från bevarandesynpunkt och med hänsyn till rennäringen mindre känsliga områden. Ett samordnat utnyttjande bör eftersträvas så att antalet anläggningar begränsas. Särskilda anläggningar som erfordras för att utnyttja fjällområdets fisktillgångar bör i största utsträckning ägas av allmän huvudman. Detta bör dock inte hindra att fiskevårdssammanslutning, sameby, turistföretag, yrkesfiskare, husbehovsfiskare eller andra som utnyttjar anläggningarna svarar för vård och skötsel.

Rennäringens behov av byggnader och anläggningar bör enligt länsstyrelsen i Norrbottens län dokumenteras för varje sameby i översiktlig planläggning. Detaljlokalisering av bebyggelse bör föregås av samråd med naturvårds- och andra berörda myndigheter. Utvecklingen av bebyggelsen inom sameläger och visten bör närmare klarläggas i den kommunala översiktsplaneringen. Ny bebyggelse bör i största utsträckning föregås av detaljplanläggning.

8 Vägar och järnvägar

Enligt länsstyrelsen i Norrbottens län har man under arbetets gång frångått kravet på att vägar skall ligga utanför obrutet fjällområde. Enligt länsstyrelsens uppfattning bör man göra viss åtskillnad mellan olika typer av s. k. blindvägar. Större vägar, som betjänar ett flertal olika intressen,

bör enligt länsstyrelsen läggas utanför obrutet fjällområde medan vägar som i första hand betjänar ett intresse kan ingå.

Vägar som betjänar näringsliv (t. ex. rennäring, fiske, skogsbruk m. m.) och fast bebyggelse bör enligt länsstyrelsen i Norrbottens län även i framtiden kunna byggas. Samråd bör dock ske med länsstyrelsen redan under planeringsstadiet både beträffande sådana vägar och vägar som byggs in mot obrutet fjällområde. Beträffande nya genomgående vägar bör frågan hänskjutas till regeringen.

9 Renskötsel och fiske

Länsstyrelsen i Norrbottens län anser att förutsättningar för att näringarna skall få fortgå måste vara att anläggningar (vägar, andra kommunikationsanläggningar, bebyggelse, kraftledning osv.) som behövs för att kunna bedriva näringarna under tidsenliga former måste få tillskapas även inom obrutna fjällområden.

Markanvändningen i anslutning till planerad väg i Tärna-Graddisområdet i Västerbottens län, länsstyrelsens bedömning av de alternativa vägsträckningarna samt remissyttrandena häröver

1 Bakgrund

Inom länsstyrelsen i Västerbottens län väcktes i slutet av 1960-talet frågan om en vägförbindelse mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs. Även kommittén för planering av turistanläggningar och friluftsområden (turistkommittén) föreslog i ett delbetänkande (Ds Jo 1972: 4. Vindelälvsområdet – förslag till utvecklingsprogram för rekreativlivet) att en väg skulle byggas mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs. En väg skulle enligt turistkommittén sammanbinda två turistområden och två ålvdalar av olika karaktär med varandra. Under utbyggnadstiden skulle vägen ge ett värdefullt tillskott till sysselsättningen för ortsbefolkningen. Efter utbyggnadstiden skulle vägen kunna bli en viktig stimulans för det lokala näringslivet i området. Däremot skulle enligt turistkommittén rennäringens intressen skadas av tillkomsten av vägen.

I början på 1970-talet utredde vidare länsstyrelsen och naturvårdsverket frågan om avsättande av delar av den berörda fjällvärlden som naturreservat. Utredningen redovisades år 1973 i rapporten Vindel-Laisfjällens vildmarksområde. Av den naturvärdesbedömning som utredningen redovisar framgår att området har betydande naturvärden, vilket i övrigt redovisats av verket redan 1969.

Vägfrågan fick en omfattande behandling i utredningen. Med hänsyn till målsättningen att göra området mer lättillgängligt förordades således att en väg byggs enligt antingen ett västligt eller ett östligt alternativ. I länsstyrelsens i Västerbottens län resolution den 25 februari 1974 om inrättandet av det 480 000 ha stora Vindelfjällsreservatet nämns i övrigt, bland åtgärderna för att tillgodose syftet med reservatet, att fjällvägen snarast bör komma till utförande.

Frågan om den planerade vägen mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs behandlas i proposition 1977/78: 31. En utbyggnad av den föreslagna vägen skulle, enligt departementschefen, öka tillgängligheten till det aktuella området, vilket i sin helhet har angetts som primärt rekreativområde. Anläggningsarbetena skulle också innebära ett välbehövligt sysselsättningstillskott. Å andra sidan skulle vägen komma att påverka såväl rennäringens som naturvårdens och vandringsturismens intressen. Ett beslut om vägen, borde enligt departementschefen, därför föregås av ett noggrant studium av den påverkan på motstående intressen som vägens sträckning och kring vägen planerade anläggningar kan komma att ge upphov till.

Vidare borde utredas hur det aktuella området skulle kunna utvecklas utan en sådan väg. Departementschefen förordade – och fick regeringens godkännande av – att den av naturvårdsverket och planverket i rapporten Obrutna fjällområden (SNV publikation 1975: 12) föreslagna gränsdragningen får gälla i avvaktan på ett bättre beslutsunderlag.

Utbyggnad av vägen mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs förutsätter en sådan omprövning av områdenas gränser som bör underställas riksdagen. Departementschefen förklarade sig beredd att överväga en sådan omprövning när ett bättre underlagsmaterial föreligger.

I samband med riksdagsbehandlingen av proposition 1977/78: 31 anförde civilutskottet (CU 1977/78: 9), att vägen mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs studerats i olika sammanhang och att den ingår i det särskilda program för turistutbyggnaden i Vindelälvsområdet som lagts fram. Utskottet ansåg att regeringen skulle lämnas önskat tillfälle att ytterligare förbättra sitt beslutsunderlag. Utskottet förutsatte att regeringen oavsett ställningstagandets innehåll skulle redovisa underlaget för sina bedömningar för ett riksdagens definitiva beslut så snart som möjligt.

Riksdagen hade inga erinringar mot civilutskottets förslag (rskr 1977/78: 99).

Den 6 april 1978 gav regeringen uppdrag till länsstyrelserna i Kopparbergs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län att redovisa förslag till närmare avgränsning m. m. av de obrutna fjällområdena. Vidare gav regeringen i uppdrag åt länsstyrelsen i Västerbottens län att redovisa olika alternativ för markanvändningen i de delar av Tärna-Graddisområdet som berörs av den planerade vägen mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs, se *bilaga 1*.

2 Alternativa sträckningar av fjällvägen mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs

Turistkommittén presenterade två alternativa sträckningar av vägen mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs. Dessa alternativa sträckningar, här benämnda västra resp. östra alternativet, beskrivs kortfattat i det följande. Se *fig. 2*.

Västra alternativet

Sträckningen går från Ammarnäs på norra sidan av Tjulträskan genom Ånkardalen till sjön Biellojaure. Väglängden har beräknats till ca 55 km. Ånkardalen upptas av ett nätverk av småmyrar, vatten och hjörkskogsklädda höjdryggar. På vattendelarna mellan Tjulträskan och Ånkardalen ligger en vidsträckt myr, Stormyre.

Det västra vägalternativet löper huvudsakligen genom fjällbjörkskogsbältet. Endast en mindre del i väster skulle ligga på kalfjällsnivå.

Östra alternativet

Sträckningen går från Ammarnäs över Rosavareplatån till sjön Överstjuktan och därifrån till sjön Biellojaure. Vägens längd har beräknats till ca 58 km. Det östra alternativet löper genom en mer mosaikartad terräng. Vägen skulle passera sjön Överstjuktan och löpa vidare västerut genom en starkt markerad dalgång med branta sidor och med en rad små sjöar nere i dalen. Relativt stora delar av sträckningen skulle gå över kalfjäll. Vägens högsta punkt skulle ligga omkring 900 m ö.h. I anslutning till den planerade vägen finns lätt tillgängliga fjällplatäer och goda fiskevatten.

Turistkommittén konstaterade i sin utvärdering av de båda alternativen, att från vägteknisk synpunkt det västra alternativet var att föredra framför det östra. Kommittén ansåg emellertid att det inte var möjligt att på då tillgängligt material göra någon noggrannare teknisk/ekonomisk jämförelse av de båda alternativen. Efter de kontakter som skett med samebyarna i området gjorde kommittén bedömningen att från samfälld rennäringsynpunkt det östra alternativet, som berör en mindre betningsareal och följer gränsen mellan två samebyar, skulle innebära ett något mindre intrång än det västra alternativet. Från naturvårdssynpunkt var enligt turistkommittén det östra alternativet att föredra. Kommittén pekade slutligen på behovet av bättre underlag rörande konsekvenserna av de båda vägsträckningarna innan slutlig ställning kunde tas till alternativen.

3 Nuvarande och framtida utnyttjande av området som berörs av vägalternativen

3.1 Naturvård

Området mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs, som av statens naturvårdsverk har klassificerats som riksintressant för den vetenskapliga och kulturella naturvärden men även för det rörliga friluftslivet, utgör en del av Vindelfjällens naturreservat. Det ingår samtidigt som en del i det än större, primära rekreationsområdet Tärna-Graddis.

Kunskaperna om områdets naturvärden har sedan lång tid varit förhållandevis goda. Enligt vad naturvårdsverket anför så har, genom de inventeringar som genomförts inom ramen för verkets ännu ej publicerade fjällutredning, under senare tid kunskaperna om bl. a. områdets fauna och flora fått en avsevärt mer detaljerad belysning, som bekräftar att Tärna-Vindelfjällsområdet har betydande faunavärden.

Uppgifterna från naturvårdsverkets ännu ej publicerade fjällutredning visar att området mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs är regelbundet tillhåll för flera hotade arter. Inom området finns således arter som jaktfalk, kungsörn, fjällgås, järv och björn.

Från faunistisk synpunkt särskilt värdefulla delområden är Tärnasjöns

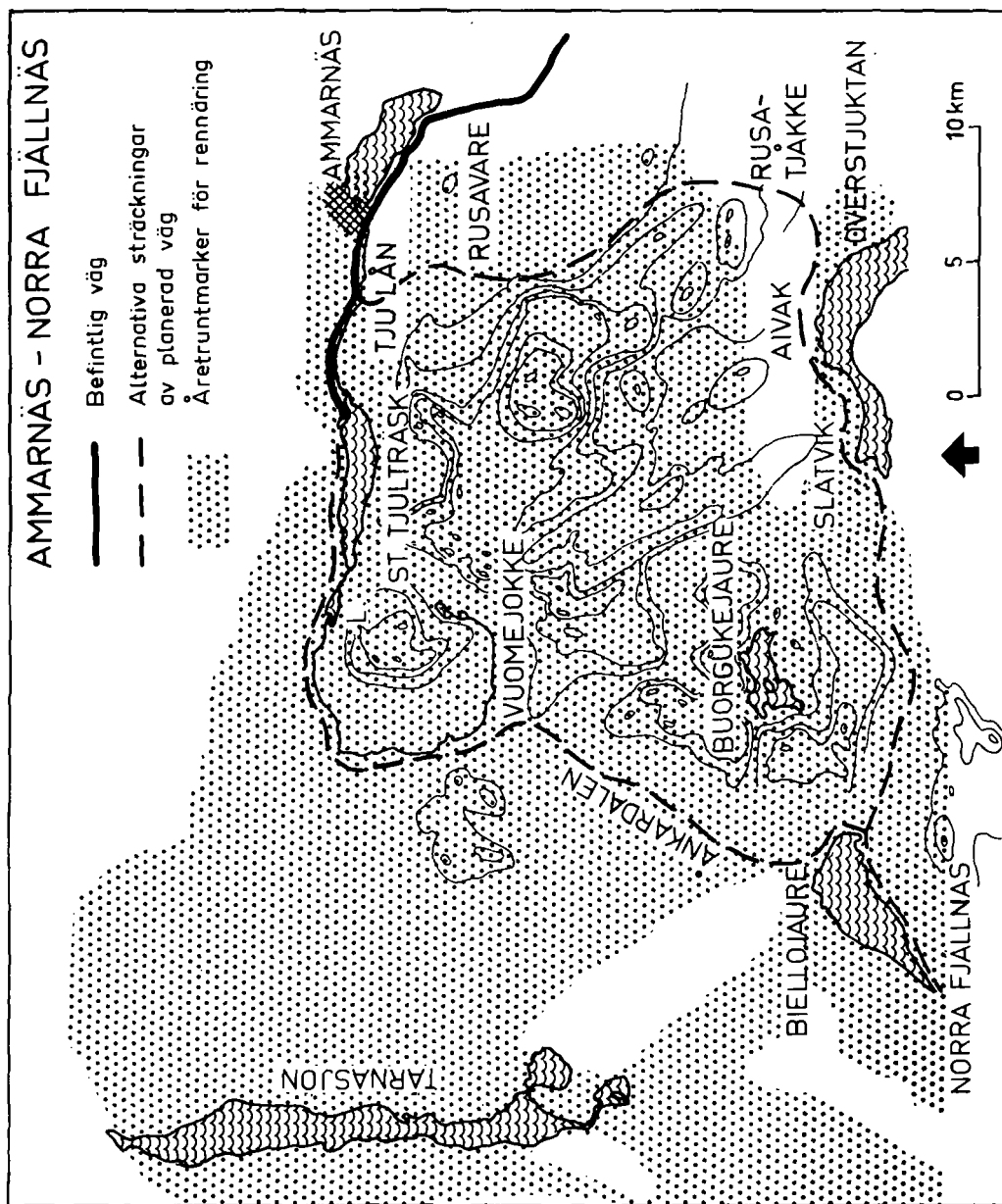

Fig. 2. Område som berörs av planerad väg mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs

södra del, Ånkardalen, Tjulträskdalen, området vid Buorgukejaure samt området vid norra Överstjuktan.

Inom fjällkedjan har enligt naturvårdsverket preliminärt urskiljts ett 30-tal områden av särskilt intresse för djurlivet. Enligt naturvårdsverkets bedömningar utgör detta område ett av landets 9–10 viktigaste fjällområden för hotade arter.

Även om området utnyttjas intensivt för rennäringen har det mycket av vildmarkskaraktär, vilket är av stor betydelse för faunan.

Vad floran beträffar hyser området inga exklusivt sällsynta arter. Men det finns några områden som har påtagliga kvaliteter från botanisk synpunkt.

Inom fjällområdet finns även vissa geomorfologiska intressanta områden.

Naturvårdsverket anger att speciellt betydande naturvärden har områdena vid Tärnasjöns södra del, Ånkardalen, Buorgukejaure och norra Överstjuktan.

Det västra vägalternativet berör främst naturvärdena i Ånkardalen och indirekt även Tärnasjön och Buorgukejaure. Det östra vägalternativet berör naturvärdena vid Överstjuktan och indirekt även Buorgukejaure.

Vägalternativen får olika effekter på området i dess helhet. Det västra alternativet innebär att ett större område i sydost skiljs från det obrutna fjällområdet än vad som blir följden av det östra alternativet.

3.2 Kulturminnesvård

Ammarnäs by rymmer kulturhistoriska miljöer av riksintresse. Inga av dessa miljöer kommer att direkt beröras av någotdera av de planerade vägalternativen.

3.3 Turism och friluftsliv

Västerbottenfjällen har av naturvårdsverket klassificerats som riksintressanta för friluftslivet. Området som berörs av de planerade vägalternativen utgör dessutom en del av det primära rekreatiomsområdet i Tärna-Graddis fjällvärld. År 1974 bildades Vindelfjällens naturreservat och de diskuterade vägalternativen ligger, fränsett en mindre del av det östra alternativet, inom reservatet. Vindelfjällens naturreservat är landets största reservat, 480 000 ha, dvs. avsevärt större än Sarek och Padjelanta nationalparker tillsammans.

Tärnaby-Hemavanområdet är länets mest utbyggda och frekventerade turistområde. Området har mycket goda möjligheter till olika former av friluftsliv såväl vinter- som sommartid. Goda möjligheter finns till både utförsäkning och längdåkning på skidor. Området har ett förhållandevis väl utbyggt skidliftsystem och ytterligare utbyggnad planeras inom en 5-års-

period. I området finns närvandringsleder med anknytning till fjärrvandringsleder norrut. Möjligheter till fritidsfiske finns i flera olika typer av vatten.

Ammarnäsområdet är uppbyggt kring den genuina fjällbyn Ammarnäs. Många av byns invånare är samer och byn utgör centrum för en livlig rennäring. Området har en lättillgänglig fjällnatur och goda möjligheter till friluftsliv. Ammarnäsområdet har omtyckta fiskevatten och är en populär vintersportort med slalombacke och skidlift. Sommartid är byn flygbas för sjöflygplan – taxi och linjetrafik. Byn är vidare utgångspunkt för flera vandringsleder med bl. a. ett relativt omfattande nät av närvandringsleder.

I turistkommitténs delbetänkande (Ds Jo 1972: 4, Vindelälvsområdet – förslag till utvecklingsprogram för rekreationslivet) anges att Tärna-Graddisfjällen, som bl. a. omfattar Vindelälvens och Laisälvens upprinningsområden, har utmärkta förutsättningar för fjällvandring, skidåkning och fiske. Kommittén lade fram förslag som avsåg att underlätta för turister att uppleva fjällvärldens kvaliteter i anslutning till Tärna-Graddisfjällen. Med hänsyn till behovet att avlasta trycket på de känsliga områdena vid Sarek och Padjelanta fann kommittén det angeläget att åtgärder vidtogs för att avsevärt öka Tärna-Graddisfjällens attraktivitet. Enligt kommitténs mening är Hemavan den ort i området som har de bästa förutsättningarna att utvecklas till en allsidigt utrustad turistort med olika möjligheter till aktivitet såväl sommar- som vintertid. I Tärnaby, som är servicecentrum i Tärnafjällen, föreslog kommittén en begränsad utbyggnad av bäddkapaciteten under en 10-årsperiod. Kommitténs förslag beträffande Ammarnäs hade sin tyngdpunkt i ortens roll som utgångspunkt för fjällvandringar och säte för forskningsaktiviteter kring den oreglerade Vindelälven.

F.n. finns huvuddelen av bäddkapaciteten i området i enskilt ägda fritidshus. I Tärnaby-Hemavanområdet återfinns ca 2/3 av bäddarna i privatägda fritidshus. För de närmaste åren finns planer på en ökning av bäddkapaciteten i olika typer av uthyringsanläggningar med 20–30 %. I en rapport från Västerbottens länsturistnämnd Turismen och turistnäringen i Västerbottens län 1979 påpekas att antalet gästnätter på hotell och i stugbyar i fjällregionen i länet ökade mycket starkt i början av 1970-talet. Sedan mitten av decenniet har emellertid en stagnation inträtt och även en viss tillbakagång kunnat konstateras.

Turistkommittén ansåg att vandringsledssystemet var av grundläggande betydelse för att turismen skulle kunna utvecklas i området.

I en rapport från statens naturvårdsverk Förslag till ledssystem i fjällvärden under statligt huvudamannaskap, utgiven 1977, påpekas att med hänsyn till att området mellan norra och södra fjällområdet i Västerbottens län avskärs av vägar, vattenregleringar m. m. har verket inte bedömt en genomgående led i länet som attraktiv.

3.4 Skogsbruk

Området ligger ovanför gränsen för svårföryngrad skog. Det östra alternativet löper vid Ammarnäs genom barrskog, men då området ligger nära barrskogsgränsen torde det sakna intresse för det ekonomiska skogsbruket. I övrigt berörs endast björkskogsområden.

3.5 Rennäring

I Ammarnäs by har ca 80 personer av totalt ca 250 sin försörjning av rennäringen.

Båda vägalternativen berör Rans och Umbyns samebyar.

Enligt planverkets och lantbruksstyrelsens redovisning i rapport 44 del 5 Rennäringen i kommunernas planering kommer båda vägalternativen att ligga inom områden som är av särskild vikt för rennäringen.

Områdena används huvudsakligen för vår- och höstbete. Områdena norr om Tjulträskan har även betydelse som sommarbetesland. För Umbyn är området mellan Överstjuktan och Biellojaure kalvningsland. Båda vägalternativen korsar viktiga flyttningsleder. Väster om Ammarnäs finns det enda möjliga vadstället över Tjulån vid flyttning från Ammarfjällen. Ett par kilometer öster om den östra vägsträckningen finns Rans samebys renslakteri.

Båda vägalternativen berör samebyarnas kalvningsland.

3.6 Vattenkraft

I betänkandet (SOU 1976: 28) Vattenkraft och miljö 3 redovisas förslag till utbyggnad som berör sjöarna Biellojaure och Överstjuktan. Genom riksdagens ställningstagande till proposition 1977/78: 57 om riktlinjer i den fysiska riksplaneringen för vattendrag i norra Svealand och Norrland (CU 1977/78: 9, rskr 1977/78: 100) undantas dessa sjöar från utbyggnad. Om projektet ändå skulle genomföras skulle redovisad dämning (20 m) av Biellojaure medföra behov av en viss omdragning av vägen i det västra alternativet. För det östra alternativet torde den redovisade dämningen (9 m) av Överstjuktan inte ha någon inverkan på föreslagen dragning av vägen.

3.7 Mineral

För de områden som berörs av de båda vägalternativen finns inga kända förekomster av malmer och mineral som skulle vara av intresse för brytning. Kännedomen om de geologiska förhållandena är dock ofullständig.

4 Länsstyrelsens i Västerbottens län bedömning av de alternativa vägsträckningarna

Länsstyrelsen i Västerbottens län anser att det östliga alternativet är att föredra från turistisk synpunkt, då vägen i detta alternativ leds genom ett särpräglat fjällområde med öppna fjällhedar och en serie omväxlande fjällsjöar. Även naturvårdsskäl talar enligt länsstyrelsen för det östra alternativet.

Konsekvenserna för renskötseln av de båda vägsträckningarna är enligt länsstyrelsen ej klarlagda, varför länsstyrelsen f. n. inte vill förorda något av alternativen. Likaså är de tekniska förutsättningarna beträffande östra alternativet ej så studerade att underlag för en säker bedömning finns i detta avseende. Slutligt förord för något alternativ måste enligt länsstyrelsen anstå tills dess att nödvändiga utredningar har genomförts.

Länsstyrelsen har i samråd med länsturistnämnden gjort en bedömning av de turistiska effekterna av en vägförbindelse mellan Ammarnäs och Norra Fjällnäs. F. n. beräknas omsättningen från kommersiella anläggningar, fritidshus och boende hos släkt och vänner totalt till ca 35 milj. kr per år. Med en multiplikator på 1,2 skulle den från turismen hänförliga omsättningen i de berörda kommunerna motsvara ca 42 milj. kr. En ökning av omsättningen till följd av den planerade vägen mellan Ammarnäs och Norra Fjällnäs uppskattas på grundval av hittillsvarande erfarenheter till ca 20 %, vilket motsvarar en omsättningsökning av ca 8 milj. kr. Omräknas dessa tal till sysselsättningstillfällen skulle teoretiskt ca 50 nya årsarbets-tillfällen bli följden av denna ökade omsättning.

Under vägens utbyggnadsskede, som uppskattats till ca 5 år, torde enligt länsstyrelsen i genomsnitt erfordras en arbetsstyrka av ca 50 man per år. Som sysselsättningsobjekt skulle vägen enligt länsstyrelsen vara av stor betydelse för de berörda kommunerna.

Som underlag för en bedömning av de båda vägsträckningarna hänvisar länsstyrelsen till sina tidigare yttranden i vägfrågan.

I yttrandet daterat den 18 oktober 1972 över Vindelälvsområdet – förslag till utvecklingsprogram för rekreationslivet (Ds Jo 1972:4) framförde länsstyrelsen följande:

”Den föreslagna fjällvägen mellan Tärnaområdet och Ammarnäs är en primär fråga för utvecklingsprogrammet som motiverats starkt i utredningen. Länsstyrelsen finner att denna vägförbindelse är en viktig förutsättning för att åstadkomma en fungerande turistregion för området i sin helhet. För utvecklingen av Ammarnäsområdet är förslaget av grundläggande betydelse. Vägsträckan utgör en så viktig del i programmet att om den ej kommer till utförande torde det bli nödvändigt att ompröva utredningsförslaget i sin helhet.”

På Kungl. Maj:ts uppdrag upprättade länsstyrelsen ett ätgärdsprogram för Vindelälvsområdet. I detta program som slutredovisades den 26 januari 1976 ingick fjällvägen som en viktig del.

Sammanfattningsvis anser länsstyrelsen att en direkt vägförbindelse mellan Ammarnäs och Norra Fjällnäs skulle ha stor betydelse för turismen, framför allt i Sorsele kommun. Turistillströmningen skulle öka och därigenom antalet sysselsatta inom denna näringsgren. Möjligheten att färdas t.ex. Umeälvens dalgång upp och Vindelälvens dalgång ner bedöms öka områdets attraktionskraft betydligt. I det primära rekreativområdet utgör Ammarnäs, Tärnaby och Hemavan de viktigaste baspunkterna för turismen. Med hänsyn till det primära rekreativområdets fortsatta utveckling är det enligt länsstyrelsen angeläget att dessa baspunkter byggs upp. I ett sådant mönster utgör fjällvägen en väsentlig del som sammanbindningslänk mellan basorterna.

Länsstyrelsen anser att ett principbeslut om utbyggnad av vägen måste fattas redan nu. Vilket av de båda alternativen som bör komma till utförande får enligt länsstyrelsen avgöras efter det att de omnämnda utredningarna utförts. Beslut om medel för dessa utredningar bör därför fattas samtidigt som beslut tas i vägfrågan.

5 Remissyttranden med anledning av länsstyrelsens i Västerbottens län redovisning av vägfrågan

Statens naturvårdsverk framhåller att redan i slutet av 1960-talet, när det första förslaget om naturreservat väcktes, hade verket omfattande kunskaper om Vindelfjällsområdets faunistiska värden. Verkets fjällutredning har bekräftat riktigheten av dessa. I synnerhet för området Överstjuktan – Biellojaure har skyddsvärdena dock visat sig vara mer betydande än som tidigare var känt. En väg bör dock enligt verkets uppfattning kunna byggas inom det mycket stora Vindelfjällsområdet utan att behöva medföra ett så allvarligt ingrepp att verkningarna, vägda mot önskemålet att göra området mer tillgängligt för en bredare allmänhet, utgör hinder mot vägbygget.

Naturvårdsverket framhåller vidare att om områdets faunistiska skyddsvärden skall så långt som möjligt beaktas, bör vägsträckningen ges en östligare dragning än det hittills diskuterade östra alternativet. Förslagsvis bör ett alternativ från Kraddsele (ca 20 km öster Ammarnäs) via södra Överstjuktan (Viktoriakapellet) till Blå vägen närmare studeras vägtekiskt, ekonomiskt etc. och med hänsyn till inverkan på naturförhållandena och renskötseln.

Naturvårdsverket finner det alltså angeläget att förutsättningarna för och konsekvenserna av olika alternativa sträckningar allsidigt redovisas innan slutlig ställning tas i vägfrågan. Verket tillstyrker att erforderliga medel ställs till länsstyrelsens förfogande för ytterligare utredningar, som behövs för val av vägalternativ. Vidare är det enligt verket önskvärt att länsstyrelsen i detta sammanhang i enlighet med regeringens uppdrag även belyser hur området utan en sådan väg skulle kunna utvecklas bl. a. för turism. Naturvårdsverket förutsätter att de kunskaper om områdets natur.

som fjällutredningen hittills resulterat i, beaktas i den fortsatta behandlingen av vägfrågan.

Statens planverk anser att något principbeslut om den aktuella vägen ej bör tas med utgångspunkt från det redovisade materialet. Verket anser att en utbyggnad av vägen innebär en uppoffring av synnerligen stora naturvärden. Dessutom är vägen från samhällsekonomisk synpunkt mycket tveksam och den sociala nyttan kan enligt verket ifrågasättas.

Domänverkets förvaltning i Umeåregionen framhåller att vägen inte torde få någon större positiv effekt för verkets skogliga verksamhet.

Storumans kommun tar ej ställning i den aktuella vägfrågan.

Sorsele kommun instämmer i länsstyrelsens yttrande till regeringen.

Svenska naturskyddsföreningen framhåller att arealmässigt skulle sannolikt den planerade vägen innebära ett mycket stort ingrepp i det obrutna fjällområdet. Naturskyddsföreningen motsätter sig bestämt denna väg. Hela den sydöstra delen av området skulle skäras av och därigenom skulle den obrutna förbindelsen mellan högfjällen i väster och lågfjällen i öster allvarligt störas. Enligt naturskyddsföreningen är bevarandet av de obrutna fjällområdena en fråga av internationell betydelse. Planerade ingrepp bör därför ses i relation till detta. Enligt föreningens åsikt måste de redovisade motiven till vägen anses väga lätt i ett internationellt perspektiv. Inte heller från regional synpunkt torde motiven väga särskilt tungt. Varaktig sysselsättning måste skapas på andra sätt. Tillfälliga tillskott borde kunna åstadkommas genom t. ex. förbättring av befintliga vägar. Föreningen kan inte acceptera att oersättlig natur offras för att skapa kortvarig sysselsättning. Om tillstånd ges att bygga vägen finns enligt naturskyddsföreningen stor risk för att liknande projekt aktualiseras på andra håll. Detta kan så småningom leda till ett flertal nord-sydliga förbindelser genom tidigare obrutna områden, en utveckling som vore ytterst olycklig både från naturvårdssynpunkt och för friluftslivet.

Svenska samernas riksförbund konstaterar att länsstyrelsen föreslår att ett principbeslut om byggande nu skall fattas samtidigt som länsstyrelsen konstaterar att ett beslutsunderlag egentligen saknas. Eftersom det enligt förbundet inom länsstyrelsen har gjorts en översiktlig utredning av skadeverkningarna finns det inte längre något egentligt behov av att lägga ned ytterligare pengar på att utreda vare sig vägföretaget eller dess skadeverkningar. Förbundet finner att det nu finns ett tillräckligt beslutsunderlag för att klart ta avstånd från ett byggande av vägen Ammarnäs – Norra Fjällnäs.

Friluftsfrämjandet hänvisar till yttrande från dess distriktsförbund i Västerbotten som avstyrker byggandet av vägen Ammarnäs – Norra Fjällnäs. Motivet är att samernas och friluftsfolkets intressen ska respekteras.

Markanvändningen i anslutning till befintlig och planerad väg i områdena Sarek-Pite och Kebnekaise i Norrbottens län, länsstyrelsens bedömning av de alternativa vägsträckningarna samt remissyttrandena häröver

1 Bakgrund

Områdena Sarek-Pite och Kebnekaise berörs dels av en befintlig arbetsväg mellan Suorva, Ritsem och Sitasjaure, dels av en föreslagen förlängning av vägen från Sitasjaure till Norge, se *fig. 3*.

Allmän väg går fram till Suorva. Från Suorva fortsätter vägen till Ritsem. Vägen är här enskild och till nästan hela sin sträckning belägen inom Stora Sjöfallets nationalpark. En avstängningsbom vid Vietasjokk markerar slutpunkten för allmän väg. Vägsträckan mellan Suorva och Ritsem, som har anlagts för arbeten med vattenkraftanläggningar, har kommit att utnyttjas även för andra ändamål, främst genom den kollektivtrafik som upprätthålls. Härigenom har Ritsemområdet kommit att bli en utgångspunkt för fjällturism.

Mellan Ritsem och Sitasjaure har anlagts en väg för att underlätta arbetet med vattenkraftanläggningarna. Vägen skall enligt dom av vattendomstolen bara utnyttjas i samband med anläggningsarbeten. Även samerna har tillträdé till vägen. Efter byggnadstidens slut skall vägen enligt dom av vattendomstolen stängas av så att den inte kan utnyttjas för obehörig trafik.

Statens naturvårdsverk och statens planverk föreslog i rapporten Obrutna fjällområden (SNV publikation 1975:12) att områdena Sarek-Pite och Kebnekaise skulle bindas samman vid den östra gränsen för Stora Sjöfallets nationalpark, varvid såväl Ritsemvägen som kraftstationerna Ritsem och Vietas skulle komma att ingå i de obrutna fjällområdena.

Frågan om avgränsning av områdena Sarek-Pite och Kebnekaise behandlas i proposition 1977/78:31. Enligt propositionen innebär den av verken föreslagna gränsdragningen mellan Kebnekaise- och Sarek-Piteområdena vissa avsteg från de principer som i övrigt hade tillämpats vid avgränsningen av obrutna fjällområden. Å andra sidan ansågs verkens förslag väl motiverat med tanke på att det berörda området upp till Ritsem ingår i Stora Sjöfallets nationalpark, vilket innebär att tyngre exploatering enligt redan gällande bestämmelser kan ske först efter riksdagens medgivande. Departementschefen ansåg emellertid att de faktiska förhållandena på platsen borde tillmätas större vikt än den rådande regleringen av markanvändningen inom området. De ingrepp i områdets natur som har skett och sker genom vattenkraftutbyggnad är omfattande. Vidare har Ritsem-

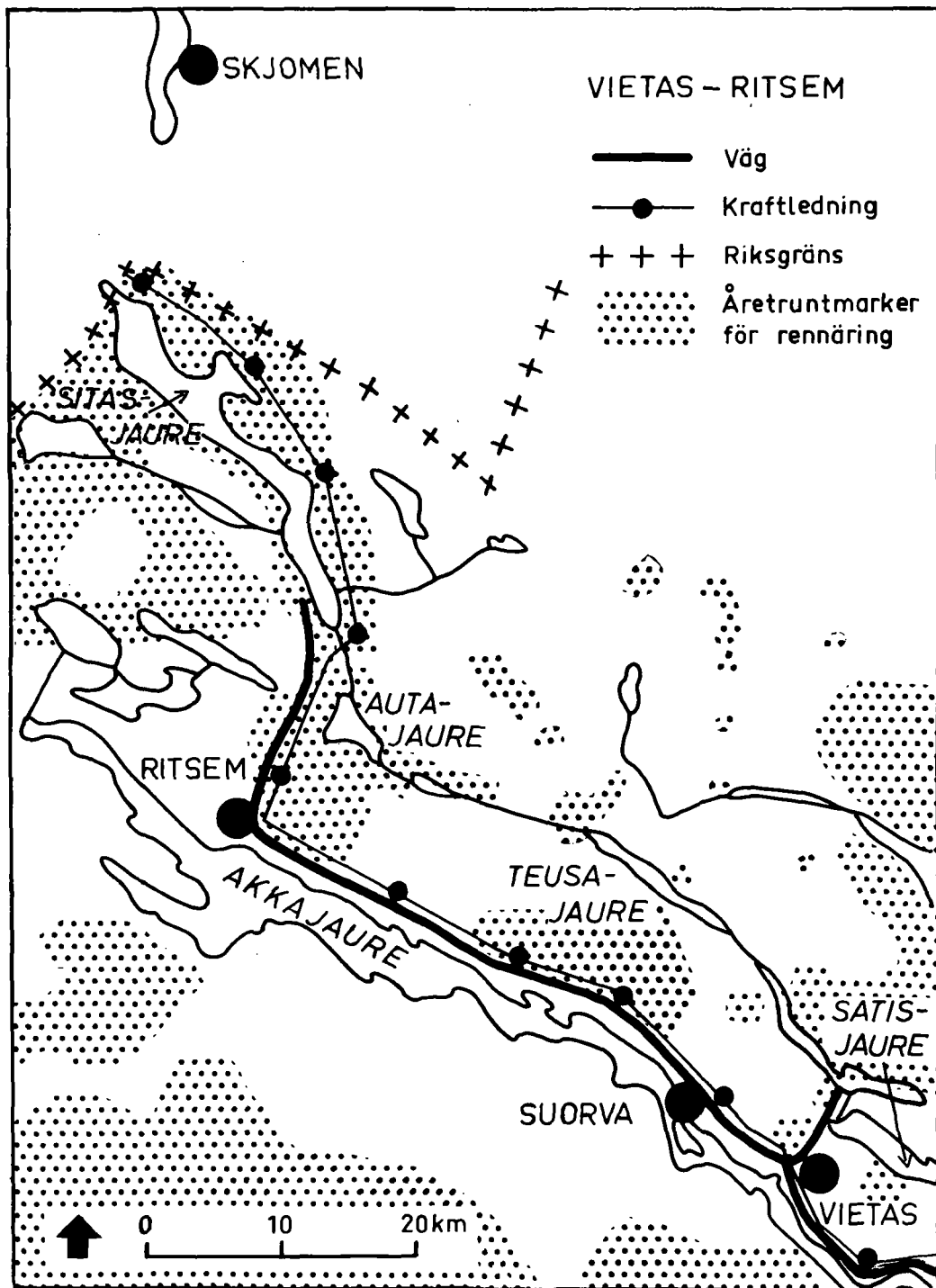

Fig. 3. Område som berörs av befintlig Vietas-Ritsem-Sitasjaure och planerad väg från Sitasjaure till Norge

området kommit att i viss utsträckning bli en utgångspunkt för fjällturism. Området har också obestridliga förutsättningar för detta genom sin belägenhet och sin naturskönhet. En fortsatt utveckling av Ritsemområdet i denna riktning borde enligt departementschefens mening kunna övervägas i den fortsatta planeringen.

Departementschefen förordade och regeringen godkände förslaget att en vägkorridor upp till och med Ritsem lämnas öppen mellan Kebnekaisområdet och Sarek-Piteområdet. Detta innebar emellertid inte ett ställningstagande för att vägsträckan mellan Suorva och Ritsem skall öppnas för allmän trafik.

Någon korridor för vägen mellan Ritsem och Sitasjaure borde därför enligt regeringen inte lämnas. En förlängning av Ritsemvägen till Norge borde enligt regeringen inte genomföras.

Vid behandlingen av proposition 1977/78: 31 anförde civilutskottet (CU 1977/78: 8) att frågan om avgränsningen i form av en vägkorridor måste göras med utgångspunkt i osäkerhet om vägen Suorva-Ritsem öppnas för allmän trafik och om regeringen lämnar koncession för kraftledning från Ritsem till Norge samt under den förutsättningen att vägen Ritsem-Sitasjaure skall läggas ned enligt avtal. Till detta fick enligt utskottet läggas att den i propositionen förordade korridoren upp till Ritsem ligger inom Stora Sjöfallets nationalpark. Ett beslut i avgränsningsfrågan skulle enligt utskottets mening underlättas om samtliga förutsättningar var kända eller om riksdagen, bortsett från koncessionsfrågan, i vart fall kunde ta ställning till dem i ett sammanhang. Utskottet föreslog därför att riksdagen uttalade sig för att verkens förslag, dvs. utan någon korridor upp till Ritsem, t. v. fick gälla och att riksdagen så snart som möjligt förelades ett samlat förslag i dessa frågor. Detta blev även riksdagens beslut (rskr 1977/78: 99).

Regeringen beslöt den 15 december 1977 att ge statens vattenfallsverk tillstånd att framdraga en högspänningsledning (400 kV) från Ritsem till norska gränsen.

I samband med att regeringen i april 1978 uppdrog åt länsstyrelserna i Kopparbergs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län att lämna regeringen förslag till närmare avgränsning av de s.k. obrutna fjällområdena fick länsstyrelsen i Norrbottens län även i uppdrag att redovisa olika alternativ för markanvändningen i områdena Sarek-Pite och Kebnekaise, se *bilaga 1*.

2 Nuvarande och framtida utnyttjande av området som berörs av vägsträckningarna

2.1 Naturvård

Stora delar av området som berörs av vägarna har av statens naturvårdsverk klassificerats som riksintressant för den vetenskapliga naturvården.

Området ligger inom eller i omedelbar anslutning till Stora Sjöfallets nationalpark, som har tillkommit i syfte att bevara ett högnordiskt fjälllandskap i dess naturliga tillstånd. Sjaunja fågelskyddsområde är beläget norr om nationalparken. Söder om Akkajaure vidtar ytterligare nationalparksområden.

Inom naturvårdsverket har upprättats en promemoria som redovisar naturvårdens intressen inom det område som berörs av befintliga och planerade vägar. Redovisningen bygger på de kartläggningar som gjorts inom naturvårdsverkets s. k. fjällutredning. Promemorian har bifogats verkets yttrande över länsstyrelsernas förslag till närmare avgränsning av de obrutna fjällområdena.

Områdets faunistiska skyddsvärden har bedömts som ett led i fjällutredningens inventering av hotade djurarter. Denna inventering har lett fram till att 29 s. k. faunaområden i fjällregionen har avgränsats och värderats. Faunaområdena har placerats i tre klasser där klass I innebär högsta skyddsvärde, klass II högt skyddsvärde och klass III oklart skyddsvärde.

Området vid Sitasjaure (från norska gränsen i norr till Autajaure och vidare till norska gränsen i väster) har genom denna värdering hamnat i skyddsklass II.

Om man jämför skyddsvärdena mellan de faunaområden som har likartade naturförhållanden som Sitasjaureområdet framgår att endast Padjelanta och Vindelfjällen hyser flera hotade arter.

Det berörda områdets flora och vegetation har under senare år blivit känd genom arbeten vid Botaniska institutionen vid Stockholms universitet. Den pågående vegetationskartläggningen i området har också bidragit med ny information om de botaniska värdena. Den södra delen av området har en rik vegetation och flora vilket enligt naturvårdsverket har sitt givna värde från naturvårdssynpunkt. Vegetationen vid Autajaure har få motsvarigheter i de svenska fjällen. Även de spridda lokalerna med kalkrika rishedar är skyddsvärda.

De geomorfologiska skyddsvärdena är främst av lokal och regional betydelse.

2.2 Turism och friluftsliv

Området har av statens naturvårdsverk klassificerats som riksintressant för friluftslivet.

I Ritsemjokk har Svenska turistföreningen en fjällstation som är öppen under sommaren. Den innehåller 10 rum med 40 bäddar. Turistföreningen har även en anläggning i Vietas som är öppen hela året. Anläggningen har 13 rum med totalt 60 bäddplatser. Området som helhet utgör ett attraktivt rekreationsområde för såväl lokalbefolkningen som för befolkningen i andra delar av landet. Kungsleden korsar området och Ritsem utgör en av utgångspunkterna för vandringar längs Padjelantaleden.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har i en rapport till regeringen i april 1980 redovisat planerade projekt för turism och friluftsliv inom det aktuella området för åren 1980–1985. Av redovisningen framgår att Gällivare kommun har planer på turistutbyggnader i Vietas och Ritsem. Utbyggnadsplanerna är enligt länsstyrelsen mycket preliminära.

2.3 Rennäring

Området kring de aktuella vägarna används av Sörkaitums sameby. I en rapport från lantbruksstyrelsen och planverket om rennäringen i kommunernas planering (rapport 44, del 5) redovisas att rennäringen har särskilt viktiga åretruntmarker kring Ritsemjokk och i området mellan Teusadalen och vägen mellan Suorva och Ritsem.

2.4 Skogsbruk

Områdena kring vägsträckningarna Suorva-Ritsem-Sitasjaure ligger ovanför skogsodlingsgränsen och i allt väsentligt ovanför barrskogsgränsen.

2.5 Vattenkraft

I anslutning till vägarna finns de stora regleringsmagasinen Akkajaure, Satisjaure och Sitasjaure. Vidare berörs sjöarna Autajaure och Teusajaure av vattenkraftanläggningarna. Vid Lermajaure norr om Vietas kraftstation är skisserat ett pumpkraftverk med en effekt av 1 000 MW. Anläggningen förutsätter ingrepp i hittills opåverkade vatten i ett område av relativt högt skyddsvärde.

2.6 Kraftledningar

Till stor del längs vägen mellan Suorva och Ritsem har dragits en kraftledning (400 kV) till Ritsems kraftstation. Kraftledningen har förlängts från Ritsem till Skjomen i Norge.

2.7 Mineralbrytning

Inga gruvrättigheter finns redovisade i området kring de aktuella vägar.

3 Länsstyrelsens i Norrbottens län bedömning av de alternativa vägsträckningarna

Länsstyrelsen i Norrbottens län har i sin redovisning av konsekvenserna för olika markanvändningsintressen av de olika vägsträckningarna utgått från de alternativ som anges i regeringens uppdrag. Vidare har länsstyrelsen gjort en särskild redovisning av hur naturvårdens och rennäringens intressen påverkas av de alternativa vägsträckningarna.

Enligt det *första alternativet* behålls vägen till Suorva liksom arbetsvägen till Ritsem. Vägen Sourva-Ritsem öppnas inte för allmän trafik.

Behov av dispenser för att utnyttja vägen finns enligt länsstyrelsen för polis, fjällräddning, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, länsstyrelsen, domänverket, kommuner, vattenfall, Svenska turistförbundet, fjällflyget, rennäring, försvar m. fl.

All verksamhet i Ritsem kommer enligt länsstyrelsen att fungera utom turistnäringen och det rörliga friluftslivet. Friluftslivet begränsas till att omfatta en liten grupp fjällvandrare utökad med en kategori turister som kan nyttja bussen till Ritsem. Vintertid kommer skotertrafik att förekomma till Ritsem och i området väster om Ritsem.

Enligt det *andra alternativet* öppnas vägen Suorva-Ritsem för allmän trafik. Arbetsvägen mellan Ritsem och Sitasjaure läggs ned när den inte längre behövs för anläggningsarbeten.

Inga dispenser behövs enligt länsstyrelsen för tillträde till vägen.

Driften av Ritsemområdet och en utbyggd turistanläggning för övernattnings och husvagnsuppställning blir enligt länsstyrelsen möjlig. Skotertrafiken upp till Ritsem upphör nära nog helt genom att bilvägen är öppen för allmän trafik. En nedläggning av vägen Ritsem-Sitasjaure kommer att försvåra vattenfallsverkets drifts- och underhållsarbeten inom området.

Enligt det *tredje alternativet* anläggs väg till Norge via Ritsem och Sitasjaure.

Tillströmningen av turister till Ritsemområdet bedöms öka i detta alternativ.

En utbyggd turistanläggning blir möjlig att anlägga även i detta alternativ. Drift och underhåll av vattenfallsverkets anläggningar underlättas.

I en särskild promemoria som upprättats inom lantbruksnämndens rennäringssavdelning och fogats till länsstyrelsens redovisning görs en bedömning av inverkan på rennäringen vid olika alternativa vägsträckningar.

Vid det första alternativet, dvs. vägen till Suorva bibehålls liksom ar-

betsvägen till Ritsem, berörs enligt lantbruksnämnden endast Sörkaitums sameby. Några negativa effekter utöver de som hittills har uppkommit genom befintliga vägar inom området bedöms inte komma att uppstå. De positiva effekterna av vägen mellan Suorva och Ritsem kvarstår under förutsättning att vägen till Ritsem som hittills får nyttjas av de renskötande samerna.

Det andra alternativet, dvs. vägen Suorva-Ritsem öppnas för allmän trafik och arbetsvägen mellan Ritsem och Sitasjaure läggs ned när den inte längre behövs för anläggningsarbeten, kan enligt lantbruksnämnden innebära att de negativa konsekvenserna för rennäringen i förhållande till det första alternativet kan öka. Antalet personer som kan komma till Ritsem ökar, vilket innebär ökade risker för störningar för rennäringen.

Det tredje alternativet, som innebär att väg anläggs till Norge via Ritsem och Sitasjaure, berör enligt lantbruksnämnden Sörkaitums, Mellanbyns och Norrkaitums samebyar.

För Sörkaitums del skulle en väg innebära att byns betesområde mellan Ritsem och Autajaure skärs av. Kring Autajaure ligger ett mycket viktigt värbetes- och kalvningsland. Kalvmärkning utförs sommartid bl. a. i ett gärde strax väster om Autajaure i närheten av den nuvarande anläggningsvägen Ritsem-Autajaure-Sitasjaure.

I Mellanbyns sameby nyttjas området närmast utloppet från Sitasjaure vid drivning av renar till och från sommarbeteslanden på västra sidan av Sitasjaure. Flyttningarna kan försvåras av vägtrafiken och olika slag av verksamhet i vägens omgivning.

För Norrkaitum skulle väg över till Norge innebära förlust av mycket värdefullt sommarbetesland på östra sidan av Sitasjaure. I synnerhet under perioder med stort antal renar har området stor betydelse för renskötseln i samebyn. Om man enbart tar hänsyn till den mark som skulle tas i anspråk för vägområdet, kan betesförlusten enligt lantbruksnämnden betecknas som måttlig. När det gäller väg i öppna, skoglösa fjällområden förefaller det emellertid enligt lantbruksnämnden erfarenhetsmässigt som om vägen även får en inverkan inom en zon kring vägen med varierande bredd, som inte kan nyttjas för planmässig betning på grund av att renarna drar sig från vägområdet.

Enligt lantbruksnämnden är vägen inte i något av alternativen av betydelse för renslakten. Denna sker nämligen vid anläggningar vid Sitasjaure (Sörkaitum), i Harrå (Mellanbyn) och i Nikkaluokta (Norrkaitum).

Åtgärder i form av utförande av anläggningar för att underlätta renskötseln och motverka olägenheter av vägen kan enligt lantbruksnämnden inte nu föreslås. Däremot kan åtgärder såsom reglering av snöskotertrafiken under viss tid och inom vissa områden, parkeringsförbud o.d. bidra till att minska störningar i renskötseln.

Länsstyrelsen konstaterar att ett öppnande av vägen för allmän trafik upp till Ritsem är positiv även för rennäringen. Beträffande en förlängning

av vägen över till Norge kommer enligt länsstyrelsen de direkt berörda samebyarna på kort sikt att drabbas av stora olägenheter genom den omställning av bl. a. renskötselförloppet som krävs när vägområdet inte längre kan nyttjas på samma sätt som f. n. Erfarenheterna från andra delar av fjällområdet där vägsystemet byggts ut i betydligt större omfattning än vad som nu diskuteras inom Ritsem-Sitasjaurområdet har emellertid enligt länsstyrelsen visat att nya vägar haft såväl positiva som negativa effekter för rennäringen. Vilka av dessa effekter som överväger blir beroende av möjligheter och intresse att anpassa verksamheten till de nya förutsättningarna. På längre sikt bedömer länsstyrelsen att en anpassning av renskötsearbetet till en väg över till Norge är möjlig utan att rennäringens omfattning och lönsamhet skall behöva minska.

Även om visst material om naturvårdens intressen finns framtaget för delar av området anser länsstyrelsen att underlagsmaterialet inte medger att en utförlig bedömning av konsekvenserna av en väg för naturvården genomförs. Utförligare inventeringar behövs. Den direkta påverkan av vägen på landskapsbilden har redan skett. Möjligheter att återställa området i ett opåverkat skick finns enligt länsstyrelsen inte. Floran inom vägområdet bedöms på sikt bli utsatt för visst slitage. I synnerhet gäller detta om trafiken främst får karaktären av fritidstrafik. Omfattningen av en sådan påverkan kan emellertid enligt länsstyrelsen inte anges. Förekomsten av känsligare växtarter och skyddsvärda lokaler är idag inte klart dokumenterad. Faunan inom området torde enligt länsstyrelsen redan idag ha anpassat sig till att väg finns inom området. Även om vägen öppnas för allmän trafik till Ritsem torde trafiken, jämfört med den trafik som förekommit i samband med vattenkraftutbyggnaden, snarare minska än öka. Direkta trafikskador på vilt torde därför inte bli större än f. n. Såvitt länsstyrelsen idag kan bedöma finns inom vägområdet inga särskilt skyddsvärda arter eller viltlokaler som skulle lida speciellt av att vägen öppnas för allmän trafik. Vissa miljöeffekter som buller, föroreningar m. m. kommer att bestå men knappast öka. Hur detta inverkar på nationalparkens framtida värde som fritidsmiljö och som referensområde för forskare kan länsstyrelsen f. n. inte uttala sig om. För att göra sådana bedömningar borde särskilda undersökningar ha utförts såväl före, under som efter utbyggnadstiden.

För friluftslivet innebär enligt länsstyrelsen ett öppnande av vägen mellan Suorva och Ritsem för allmän trafik att denna del av fjällområdet öppnas för bredare befolkningsgrupper än idag. Länsstyrelsen anser att värdet av detta bör tillmätas stor betydelse. Detta särskilt som ytterligare ingrepp utöver de som redan gjorts inte behöver tillkomma. Restriktioner inom idag orörda områden är också lättare att acceptera för lokalbefolkningen om redan gjorda investeringar i form av exempelvis vägar för viss verksamhet även kan få nyttjas för friluftssändamål. Länsstyrelsen förutsätter, att om vägen öppnas för allmän trafik, kan såväl trafik som vistande

inom området styras genom användning av befintliga lagar och förordningar, exempelvis naturvårdslag och terrängkörningslag.

I en sammanfattande bedömning anför länsstyrelsen följande.

Länsstyrelsen har tidigare inte tagit ställning varken för en mellanriksväg till Norge genom förlängning av befintlig väg från Sitasjaure eller mot en sådan väg. Det saknas enligt länsstyrelsen tillräckligt beslutsunderlag för ett sådant ställningstagande. Länsstyrelsen anser därför att beslut mot en förlängning av den befintliga vägen inte heller kan fattas f. n. utan frågan bör t. v. hållas öppen.

Länsstyrelsen anser vidare att vägsträckan Ritsem-Sitasjaure bör bibehållas som enskild väg. Vägen mellan Suorva och Ritsem bör enligt länsstyrelsen öppnas för allmän trafik.

Länsstyrelsen föreslår slutligen att en korridor lämnas i de obrutna fjällområdena för vägen mellan Suorva och Ritsem.

4 Remissyttranden med anledning av länsstyrelsens i Norrbottens län redovisning av vägfrågan

Överbefälhavaren (ÖB) anser att allmän trafik bör medges fram till Suorva. På vägsträckan mellan Suorva och Ritsem bör kollektiv trafik och sådan trafik som erfordras för näringsliv m. m. medges. Däremot anser överbefälhavaren att breddning av nuvarande väg inte bör medges. Vidare bör ingen utbyggnad ske mot norska gränsen.

Beträffande den föreslagna vägen till Norge via Ritsem och Sitasjaure anser vägverket att tillräckligt underlag ej finns för att reservera en korridor för vägen.

Statens vattenfallsverk anser att vägen från Suorva till Ritsem bör övertagas för allmän trafik i den utsträckning som erfordras för att betjäna de anordningar för båtförbindelser över Akkajaure, som numera är flyttade till Ritsem, och de turistanordningar som i övrigt iordningsställts eller planeras där. Vägen Ritsem-Sitasjaure skall enligt dom av vattendomstolen i princip hållas stängd, men bör enligt verket finnas kvar för att möjliggöra fortlöpande tillsyns- och underhållsarbeten vid regleringsanläggningarna i Sitasjaures utlopp.

Statens naturvårdsverk framhåller beträffande en ny mellanriksväg i de norra fjällområdena att erfarenheter beträffande Graddisvägens och den under byggnad varande Kiruna-Narviksvägens konsekvenser för rennaring, naturvård, vandringsturism m. m. ännu inte har vunnits. Därför är det enligt verket olämpligt att aktualisera frågan om ytterligare en mellanriksväg i de norra fjälltrakterna. Mot en sådan väg genom Ritsem-Sitasjaureområdet talar också de tidigare redovisade, nya kunskaperna om naturvärdena i detta område.

Beträffande vägsträckan Suorva-Ritsem motsätter sig verket inte i och

för sig att den öppnas för allmän trafik men vill framhålla att vägen utmed denna sträcka f. n. inte är utbyggd och anpassad för sådan trafik. Det är enligt verket uppenbart att en anpassning av vägen till allmän trafik kan föra med sig krav på ytterligare åtgärder i en rad avseenden. Bl.a. behöver omfattningen av dessa åtgärder och deras konsekvenser för nationalparken i form av ytterligare ingrepp klarläggas. Vidare måste man ta ställning till vem som skall svara för kostnaderna för den erforderliga ombyggnaden och för underhållet av vägen fortsättningsvis. Verket bedömer det som omöjligt att inom ramen för tillgängliga medel för förvaltningen av nationalparker, reservat m. m. svara för kostnaderna för en sådan ombyggnad och kontinuerlig drift av vägen.

När det gäller avgränsningar av de obrutna fjällområdena föreslår naturvårdsverket att delar av Suorva-magasinet bör utgå ur Sarek-Pites och Kebnekaise obrutna fjällområden varvid magasinets övre dämmningsgräns lämpligen kan bilda gräns för de obrutna fjällområdena i fortsättningen. Ett undantag föreslås från denna regel, nämligen utmed magasinets norra strand mellan Suorva och Ritsem. Undantaget beror på att det även är angeläget att i möjligaste mån undvika långa vägsträckor inom obrutna fjällområden. Allmänna vägen från nationalparksgränsen i öster upp till Vietas samt arbetsvägen Suorva-Ritsem bör därför enligt verket utgå ur Kebnekaise obrutna fjällområde. Lämpligen kan kraftledningen norr om vägen utgöra gräns, vilket betyder att terrängen mellan vägen och sjöstranden (av Langas, Kårtjejaure och Suorvamagasinet) också utgår ur det obrutna området. Vid Ritsemjåkka – tillika nationalparksgräns i väster – föreslås gränsen för det obrutna området följa nationalparksgränsen ner till stranden av Suorvamagasinet och följa detta fortsättningsvis, så som förordats ovan.

Statens planverk konstaterar att den av regeringen begärda redovisningen av effekterna av en turistutbyggnad utmed de diskuterade vägalternativen ej har presenterats. Planverket kommenterar vidare den bedömning länsstyrelsen gjort angående skotertrafiken. De gjorda bedömningarna kan enligt planverket i och för sig stämma, men länsstyrelsen har valt att endast redovisa skotertrafikens förändringar utmed den befintliga vägsträckan. De väsentliga frågorna borde enligt verket istället vara vid vilket vägalternativ som skotertrafiken orsakar minst olägenheter på naturen och vid vilket alternativ som minst omland påverkas. Planverket vill dessutom påminna om den pågående utbyggnaden av Narviksvägen in i en så gott som obruten fjällvärld. Verket förordar att vägen mellan Suorva och Ritsem behålls som arbetsväg på vilken endast kollektivtrafik kan tillåtas.

När det gäller avgränsningen av de obrutna fjällområdena framhåller planverket att med hänsyn till den befintliga arbetsvägen och det stora ingrepp i naturen som sjöregleringarna av Akkajaure och Langas inneburit kan naturen i området ej anses obruten. Verket har därför inget att erinra mot att området upp till Ritsem som berörs av Stora Sjöfallets nationalpark

utgår ur det obrutna fjällområdet under förutsättning att nationalparksförordnandet ligger kvar. Områdets västra del bortom Ritsem som ej berörs av nationalparken bör däremot ingå i det obrutna fjällområdet.

Gällivare kommun framhåller att oberoende av vilken ståndpunkt man slutligen kommer att ta till en genomgående väg till Norge bör området utefter Ritsemvägen undantas från obrutet fjällområde. Kommunen tillstyrker länsstyrelsens förslag att vägen mellan Suorva och Ritsem skall vara allmän väg och vägen mellan Ritsem och Sitasjaure skall bibehållas som enskild väg och att möjligheterna att förlänga vägen över till Norge längs den befintliga kraftledningen hålls öppna.

Jokkmokks kommun anser att väg snarast bör byggas från Ritsem till anslutning med väg vid norska gränsen, bl. a. för att öka turismen i Jokkmokk.

När det gäller frågan om vägen till Ritsem och dess eventuella fortsättning till Norge anser *Svenska naturskyddsföreningen* dels att sträckan Sourva-Ritsem även fortsättningsvis endast skall vara tillgänglig för kollektiv trafik, dels att sträckan Ritsem-Sitasjaure bör läggas ned, dels att någon förlängning av vägen till Norge under inga omständigheter bör bli aktuell. Någon korridor bör enligt naturskyddsföreningen inte lämnas mellan områdena Sarek-Pite och Kebnekaise.

Svenska samernas riksförbund anser att arbetsvägen Suorva-Ritsem inte bör öppnas för allmän trafik med hänsyn till rennäringens intressen. Förbundet anser vidare att gränsen för det obrutna fjällområdet mellan Sarek-Pite och Kebnekaise skall bibehållas.

Lantbruksstyrelsen kan inte acceptera en utbyggnad av allmän väg via Ritsem till Norge liksom inte heller att vägen mellan Ritsem och Sitasjaure öppnas för allmän trafik. Styrelsen förordar vidare att vägen Suorva-Ritsem hålls öppen endast för kollektiv trafik.

Innehåll

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Utdrag av protokollet vid regeringssammanträde den 6 november 1980	2
1 Inledning	2
2 Föredragandens överväganden	3
2.1 Allmän bakgrund	3
2.2 Vissa frågor beträffande riktlinjerna för markanvändning i obrutna fjällområden	5
2.3 Gränsdragning	7
2.3.1 Gränsen för Tärna-Graddis	7
2.3.2 Gränserna för Sarek-Pite och Kebnekaise	10
3 Hemställan	15
4 Beslut	15

Bilagor

1 Uppdrag att redovisa förslag till närmare avgränsning m. m. av s. k. obrutna fjällområden	16
2 Sammanställning av synpunkter från länsstyrelserna och remissinstanserna beträffande innebörden av riktlinjerna för markanvändning i obrutna fjällområden	23
3 Markanvändning i anslutning till planerad väg i Tärna-Graddisområdet i Västerbottens län, länsstyrelsens bedömning av de alternativa vägsträckningarna samt remissyttrandena häröver	32
4 Markanvändning i anslutning till befintlig och planerad väg i områdena Sarek-Pite och Kebnekaise i Norrbottens län, länsstyrelsens bedömning av de alternativa vägsträckningarna samt remissyttrandena häröver	42

Figurer

Fig. 1 Obrutna fjällområden	14
Fig. 2 Område som berörs av planerad väg mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs	35
Fig. 3 Område som berörs av befintlig väg Vietas-Ritsem-Sitasjaure och planerad väg från Sitasjaure till Norge	43

